

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DENİZLİ KENTİNİN PLANLAMA DENEYİMİ
ÜZERİNE BİR SÜREÇ DEĞERLENDİRMESİ

Hasan Tuğrul ÖZKAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Temmuz-2010
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Hasan Tuğrul ÖZKAN tarafından hazırlanan “**DENİZLİ KENTİNİN PLANLAMA DENEYİMİ ÜZERİNE BİR SÜREÇ DEĞERLENDİRMESİ**” adlı tez çalışması 07/07/2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Yrd. Doç. Dr. Şaban İNAM

Danışman

Doç. Dr. Koray ÖZCAN

Üye

Yrd. Doç. Dr. Mehmet UYSAL

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Bayram SADE

FBE Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Hasan Tuğrul ÖZKAN

07/07/2010

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****DENİZLİ KENTİNİN PLANLAMA DENEYİMİ ÜZERİNE BİR SÜREÇ
DEĞERLENDİRMESİ****Hasan Tuğrul ÖZKAN****Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı****Danışman: Doç. Dr. Koray ÖZCAN****2010, 69 sayfa****Jüri****Doç. Dr. Koray ÖZCAN****Yrd. Doç. Dr. Şaban İNAM****Yrd. Doç. Dr. Mehmet UYSAL**

Bu tez çalışmasının amacı: Denizli kentinin Cumhuriyet döneminden bugüne dek uzanan (2010 yılı) süreçte kentsel gelişme sürecini yönlendiren imar ve planlama faaliyetlerinin kronolojik dizinde ayrıntıda irdelenmesi yoluyla, mekânsal ve işlevsel gelişim sürecinde etkili olan “kırılma noktaları” ve kentsel gelişmeleri yönlendiren dinamiklerin belirlenmesidir. Bu irdelemeler, Türkiye’de kentsel planlama faaliyetlerinde hukuksal–kurumsal organizasyon ve yasal düzenlemelerdeki değişimler ile beklenmedik doğal afetler ya da hızlı sanayileşme gibi dışsal dinamiklerin ortaya çıkardığı mekânsal ve demografik gelişme taleplerine çözüm arayışlarının kentsel planlama çalışmalarındaki önemini ortaya koyması bakımından önemlidir.

Tez çalışmasında, Denizli kentinin seçilmesinin nedeni; Ege Bölgesinin ikinci büyük kenti olmasının yanısıra dokuma sektörü ağırlıklı gelişmiş bölgesel düzeyde istihdam yaratan sanayi altyapısı, ulusal–uluslararası alanda öneme sahip doğal–kültürel miras değerleri ve aktif deprensellik durumu ile planlama faaliyetleri açısından farklı ölçeklerde özel planlama kararlarının üretilmesi zorunlu olan bir kentsel yerleşme olmasıdır.

Tez çalışmasının yöntemi, internet ve kütüphane araştırmaları sonucunda elde edilen Denizli kentinin mekânsal gelişim sürecine ilişkin yazılı kaynaklar ile hâlihazır haritalar ve imar planları–raporları ve eski resim–fotoğraflardan oluşan görsel malzemelerin, ikincil kaynak olarak tanımlanan sosyal–ekonomik tarih içerikli kaynaklar ile karşılaştırmalı irdelenerek, kentsel planlama sürecinin “kırılma noktaları” ve planlama sürecini yönlendiren “gelişme dinamikleri” açısından değerlendirilmesine dayanmaktadır.

Bu tez çalışmasının “Denizli kentinin Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne dek (2010 yılı) uzanan mekânsal gelişim sürecinin planlama çalışmaları ve kırılma noktaları eşliğinde dönemlendirilmesi ve kentsel gelişme sürecini yönlendiren–biçimlendiren dinamiklerin tarihsel arka plan eşliğinde tanımlanabilmesi açısından planlama literatürüne bilimsel bilgi düzeyinde katkı koyması hedeflenmiştir.

Anahtar kelimeler: Denizli, planlama deneyimleri, kent planlama, imar plan.

ABSTRACT**MS THESIS****A PROCESS EVALUATION ON PLANNING EXPERIENCE OF
DENIZLI CITY****Hasan Tuğrul ÖZKAN****THE GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCE OF
SELÇUK UNIVERSITY
Department of City and Regional Planning****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Koray ÖZCAN****2010, 69 pp.****Jury****Assoc. Prof. Dr. Koray ÖZCAN****Asst. Prof. Dr Şaban İNAM****Asst. Prof. Dr Mehmet UYSAL**

The aim of this thesis is to examine urban planning experiences of Denizli city in the historical development process and evaluate the break points and development dynamics which have affected on spatial and functional development process of Denizli city.

These evaluations contributes to the solution alternatives to spatial and functional development trends and demands, which are due to the external dynamics such as legal framework in urban planning and implementation activities, the changes in urban development planning law, unexpected natural disasters or rapid urbanization and industrialization process.

The reason for choosing Denizli city for this thesis is that, it is the second largest city in the Aegean Region after Izmir. In addition to this reason; its industrial base that creates regional employment opportunities, natural and cultural heritage values that have national-international importance, seismic risk and as a result of all these; the necessity to prepare specific planning decisions.

The method of this thesis has been basing on the comparison of written sources, photogrammetric maps, urban development plans and plan reports, old photographs and visual materials relating to the spatial development process of Denizli and secondary resources focus on socio-economic studies; by the view point of break points and dynamics which direct planning process.

In conclusion, it is considered that this thesis contributes to the urban planning literature in terms of determining of the spatial and functional development process which is defined by break points and development dynamics as depending on the historical background.

Keywords: Denizli, planning experiences, urban planning, development plans.

TEŞEKKÜR

Tez çalışmalarım sırasında ortaya çıkan sorunların çözümlenmesinde ve tez çalışmasının yönlendirilmesinde –her zaman– yardımcı ve yol gösterici olan tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Koray ÖZCAN'a, tez çalışmasının dayanağı olan arşiv belgelerinin elde edilmesinde katkıda bulunan Denizli Belediyesi başta olmak üzere tüm kurum ve kuruluş çalışanlarına, tez çalışması sürecinde görüş ve önerilerini benimle paylaşan çalışma arkadaşım Sayın Aysun KUYUMCU'ya, yaşamım boyunca hiçbir fedakârlığı esirgemeyen sevgili annem ve babama, her zaman yanımda olan hayat arkadaşım sevgili eşim Ayşe Gül ÖZKAN'a teşekkür ederim.

07.07.2010

Denizli

İÇİNDEKİLER LİSTESİ

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
RESİMLER LİSTESİ	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Amaç	1
1.2. Konu ve Kapsam.....	1
1.3. Kaynak Araştırması ve Yorumlu Kaynakça	2
1.4. Araştırma Yöntemi ve Varsayımlar	5
1.5. Hedeflenen/Beklenen Katkı ve Özgün Değer	5
2. TARİHSEL ARKA PLAN	7
2.1. İlk Kuruluş: Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi	7
2.2. Osmanlı Dönemi.....	10
3. DENİZLİ KENTİNİN PLANLAMA DENEYİMİ	15
3.1. Erken Planlama Deneyimleri (1926–1960)	15
3.1.1. İlk Haritalama Faaliyeti (1926).....	15
3.1.2. İlk İmar Planı Girişimi (1934)	17
3.2. İlk Kapsamlı Planlama Çalışması (1960)	21
3.2.1. Nazım ve Uygulama İmar Planları.....	21
3.3. Deprem Sonrası Planlama Çalışmaları (1976–1983).....	24
3.3.1. Mevzii İmar Planı (1977)	24
3.3.2. İlave İmar Planları Dönemi	24
3.4. 1984–2010 Dönemi.....	27
3.4.1. İlk Üst Ölçekli Plan: Çevre Düzeni Planı (1984).....	27
3.4.2. İlk Koruma Deneyimi–Sit kararı (1991)	28
3.4.3. Üst Ölçekli Plan Revizyon Çalışmaları (1994–2007).....	33
3.4.5. Kentsel Dönüşüm Gündemi ve Kentsel Projeler	37
3.4.4. Koruma Planları.....	48
3.4.5. Bölgesel Ölçekli Planlama Çalışmaları.....	54

4. SONUÇ: SÜREÇ DEĞERLENDİRMESİ	56
4.1. 1960 Öncesi Dönem.....	56
4.2. 1960–1976 Dönemi.....	57
4.3. 1976–1983 Dönemi.....	58
4.4. 1984 den Bugüne (2010).....	59
5. KAYNAKLAR.....	65
ÖZGEÇMİŞ.....	69

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Selçuklu Döneminde Denizli	9
Şekil 2. Osmanlı Döneminde Denizli.....	12
Şekil 3. İlk Haritalama Faaliyeti, Kaleiçi (1926).....	16
Şekil 4. Denizli Kentinin Plansız Gelişme Dönemi (1956).....	20
Şekil 5. Denizli Kenti Nazım İmar Planı (1960).....	23
Şekil 6. Afet Evleri Mevzi İmar Planı (1977).....	26
Şekil 7. Kaleiçi Arkeolojik Sit Alanı (1991)	30
Şekil 8. Kaleiçi Yapılaşma Düzeni (1998)	31
Şekil 9 . 1/5.000 ölçekli Nazım İmar Plan.....	34
Şekil 10. Denizli Kenti Çevre Düzeni Planı (2007).....	36
Şekil 11. Askeri Geçiş Yolu İmar Planı	37
Şekil 12. AKEVLER Projesi (Mevzii İmar Planı).....	44
Şekil 13. Pamukkale ÖÇK Bölgesi 1/100.000 Çevre Düzeni Planı.....	50
Şekil 14. 1/25.000 ölçekli Pamukkale Nazım İmar Planı.....	51
Şekil 15. Laodikya (Laodiceia) Antik Kenti.....	52
Şekil 16. Laodikya 1/1. 000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı.....	53
Şekil 17. 1/100.000 ölçekli Aydın–Muğla–Denizli İl Çevre Düzeni Planı....	55
Şekil 18. Denizli Belediyesine Bağlanan Belde Belediyeleri.....	63

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Denizli İstasyon Caddesi (1950'ler).....	14
Resim 2. Denizli Kenti Genel Görünüm (1956).....	19
Resim 3. Kaleiçi Surlarının Yıkılması (1950–1960)	19
Resim 4. Denizli Afet Evleri Uydu Görüntüsü (2007)	26
Resim 5. Kaleiçi Yapılaşma Düzeni	31
Resim 6. Kaleiçi Sağlıklaştırma Projesi.....	32
Resim 7. Kaleiçi Sağlıklaştırma Projesi.....	32
Resim 8. Sümer Park Projesi Vaziyet ve İmar Planı	38
Resim 9. Sümer Park Projesi (Otel ve Alışveriş Merkezi).....	38
Resim 10. Belediye Hizmet Binası ve Yakın Çevresi (Mevcut Durum)	39
Resim 11. Yeni Belediye Hizmet Binası ve Yakın Çevresi (Vaziyet Planı)..	39
Resim 12. Denizli Hükümet Konağı Projesi ve Yakın Çevresi ile İlişkisi	40
Resim 13. Denizli Hükümet Konağı Çevresi Uydu Fotoğrafı ve İmar Planı.	41
Resim 14. Denizli Hükümet Konağı ve Yakın Çevresi Tasarım Projesi	41
Resim 15. AKEVLER Proje Alanı (Mevcut)	45
Resim 16. AKEVLER Proje Alanı (Mevcut Durum ve Yeni Durum)	45
Resim 17. AKEVLER Projesi (Genel Görünüm).....	46
Resim 18. Denizli Dokuzkavaklar Dönüşüm Projesi.....	47

1. GİRİŞ

1.1. Amaç

Bu tez çalışmasının amacı: Denizli kentinin Cumhuriyet döneminden bugüne dek (2010 yılı) uzanan süreçte kentsel gelişme sürecini yönlendiren imar ve planlama faaliyetlerinin kronolojik dizinde ayrıntıda irdelenmesi yoluyla, mekânsal ve işlevsel gelişim sürecinde etkili olan unsurların belirlenmesidir. Bu unsurlar “kırılma noktaları” ve ‘gelişme dinamikleri’ olarak tanımlanmıştır.

Tez çalışmasının, Türkiye’de kentsel planlama faaliyetlerinde hukuksal–kurumsal organizasyon ve yasal düzenlemelerdeki değişimler ile beklenmedik doğal afetler ya da hızlı sanayileşme gibi dinamiklerin, kentsel gelişme sürecinde ortaya çıkardığı mekânsal ve işlevsel değişim–dönüşüm taleplerine, geçmiş deneyimler eşliğinde çözüm arayışları üretilebilmesi ve geleceğe dönük öngörüler yapılabilmesi açısından katkı sağlayacağı söylenebilir.

Bu yönüyle; kentsel planlama sürecindeki yetki paylaşımı–eşgüdüm ve bürokratik süreçlerin, beklenmedik kırılma noktaları ve kentsel gelişme dinamikleri karşısında geride kalmasının, kentsel yerleşmelerin planlı gelişme süreci üzerindeki olumsuz etkilerine de Denizli kenti örneğinde ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.2. Konu ve Kapsam

Tez çalışmasının konusu, Türkiye İstatistik Kurumu 2007 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre üç yüz bini aşan nüfusu ile Ege Bölgesi’nin ikinci büyük kenti niteliğindeki, gelişmiş sanayi altyapısı ve uluslararası öneme sahip kültürel miras değerleri ile sanayi ve turizm potansiyellerini birlikte bünyesinde barındıran Denizli kentidir.

Tez çalışmasında, Denizli kentinin seçilmesinin nedeni;

Ege Bölgesinin ikinci büyük kenti olmasının yanısıra dokuma sektörü ağırlıklı gelişmiş bölgesel düzeyde istihdam yaratan sanayi altyapısı, ulusal–uluslararası alanda öneme sahip doğal–kültürel miras değerleri ve aktif deprensellik durumu ile kentsel planlama faaliyetleri açısından farklı ölçeklerde özel planlama kararlarının üretilmesini zorunlu kılan bir kentsel yerleşme olmasıdır.

1.3. Kaynak Araştırması ve Yorumlu Kaynakça

Tez çalışması kapsamında kullanılan yazılı ve görsel kaynaklar üç temel grupta toplanarak, yorumlanmış ve ayrıntıda irdelenmiştir.

Birincisi, özgün kaynaklar niteliğindeki İller Bankası, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Toplu Konut İdaresi ile Denizli Belediyesi Arşivi'ndeki plan ya da proje raporları, meclis kararları ile Belediye ve Valilik Çalışma Programları–Raporlarıdır.

Bu kaynaklar, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile İller Bankası Arşivlerinde ve Denizli Belediyesi Arşivi'nden temin edilen, Denizli kentine yönelik hazırlanan her ölçek ve nitelikteki hâlihazır haritalar–imar planları ve raporları ile eski ya da güncel resim–fotoğraflardan oluşan görsel malzemelerden oluşmaktadır. Bu malzemeler, Denizli kentinin planlama deneyimlerine ilişkin süreç değerlendirmesi yapılabilmesinde temel kaynakları oluşturmaktadır.

İkincisi, Denizli kentini konu edinmesinin yanısıra tez çalışmasına gerek konu ve kapsam gerekse yöntem açısından bakış açısı ve katkı sağlayacağı düşünülen akademik düzeyde hazırlanan lisansüstü tez çalışmalarıdır.

Tez çalışması kapsamında yorumlu olarak irdelenen akademik düzeydeki çalışmalar kapsam ve içerikleri açısından aşağıda sıralanmaktadır:

Yavuz Erdal KARAPINAR (1991) Planlama Sürecinde Sivas'ın Kentleşmesi ve Kent Formu adlı tez çalışmasında Sivas'ın kentleşme sürecini planlama deneyimleri kapsamında ele alarak, geçmişten günümüze kentsel gelişme ve kent formunu etkileyen faktörleri değerlendirmektedir.

Levent TAŞÇI (1996) Elazığ İli Kent Planlaması ve İmar Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma adlı yüksek lisans tezinde Elazığ iline ait haritalar ile imar planları üzerinde kentin mevcut durumu göz önüne alınarak, planlama ve uygulama süreçleri üzerine sonuç ve önerilerin geliştirildiği bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Esra KARADAVUT (2008) İmar Planı Değişikliklerinin Plan Bütünlüğüne Etkilerinin İncelenmesi adlı yüksek lisans tezi ile Muğla ilindeki plan değişikliklerinin plan bütününe etkilerini ele almıştır.

Mehmet EFE (1997), Türkiye'de Yapılan İmar Planı Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Denizli Kenti Örneği adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Denizli kentindeki ıslah imar planları ve imar uygulamalarını inceleyerek, karşılaşılan planlama–uygulama sorunlarını irdelemektedir.

Mahmut Serhat YENİCE (2005) tarafından hazırlanan Kentsel Planlama Sürecinde Konya Kent Formunun Gelişimi Üzerine Bir Araştırma adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Konya kentine yönelik planlama sürecini dönemler halinde ele alarak, kentsel gelişme ve kent formu üzerindeki etkileri açısından değerlendirilmektedir.

Aydın KOZAK (1979), Denizli Depremi ve Planlama Sürecine Etkileri. Basılmamış Araştırma, adlı araştırmasında, Denizli kentinde meydana gelen 1977 depreminin planlama çalışmaları üzerindeki etkileri açısından ele almaktadır.

Denizli kentini konu edinen farklı disiplinlerde yazılmakla beraber, Denizli kentinin mekânsal gelişme süreci ve planlama deneyimi üzerine bilgiler içeren ya da çıkarımlara olanak sağlayan kitaplar, bildiriler ve süreli yayınlardan oluşan ikincil kaynaklardır. Bu kaynaklar, Selçuk Üniversitesi erişimindeki veri tabanları ile DOAJ, Google Scholar gibi açık erişimdeki veri tabanlarının taranması, Ankara'da Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, Toplu Konut İdaresi Arşivi ile Denizli'de İl Halk Kütüphanesi ve Pamukkale Üniversitesi Kütüphanelerindeki katalogların taranması yoluyla elde edilmiştir. Bu çerçevede, Denizli kentinin tarihsel gelişim sürecinde ortaya çıkan dış göç, hızlı sanayileşmeye dayalı çevre kirliliği ve kültürel miras değerlerinin korunması gibi sosyal–ekonomik ve çevresel içerikli sorunlar üzerine odaklanan süreli yayınlar ve bildiriler ile Denizli kentinin kültürel ve sosyal–ekonomik tarihine ilişkin yazılı kaynaklar mekân boyutunda yorumlamalı irdelenmiştir.

Bu çalışmalardan, özellikle Tuncer Baykara'nın Denizli Tarihi, F. Akça tarafından hazırlanan Küçük Denizli Tarihi ve Turan Gökçe tarafından yayınlanan 16. Yüzyılda Denizli adlı çalışmalar, Denizli kentinin tarihsel gelişim sürecinin ve gelişim sürecini ele alan temel kaynaklar niteliğindeki araştırmalardır. Bu araştırmalar, Denizli kentinin mekânsal gelişim sürecini etkileyen unsurların gerek tarihsel köklerinin gerekse planlama sürecindeki etkilerinin tanımlanabilmesi açısından tarihsel bir değerlendirme yapabilme olanağı vermektedir.

1.4. Araştırma Yöntemi ve Varsayımlar

Tez çalışmasının yöntemi, internet ve kütüphane araştırmaları sonucunda elde edilen Denizli kentinin mekânsal gelişim sürecine ilişkin yazılı kaynaklar ile hâlihazır haritalar ve imar planları–raporları ve eski resim–fotoğraflardan oluşan görsel malzemelerin, ikincil kaynak olarak tanımlanan sosyal–ekonomik tarih içerikli kaynaklar ile karşılaştırmalı irdelenerek, kentsel planlama sürecinin “kırılma noktaları” ve planlama sürecini yönlendiren “gelişme dinamikleri” açısından değerlendirilmesine dayanmaktadır.

Tez çalışması kapsamında, Denizli kentinin planlama sürecinin “Kırılma noktaları” ve “gelişme dinamikleri” olarak tanımlanan olgular eşliğinde biçimlendiği ve geliştiği öngörülmektedir. Başka bir ifadeyle, Denizli kentinin planlama deneyimlerinin mekânsal ve işlevsel içeriği ile kentsel gelişme sürecinin aşamaları “kırılma noktaları” ve “gelişme dinamikleri” olarak tanımlanan birtakım olgular eşliğinde biçimlenmiştir. Dolayısıyla birinci varsayım; kentsel gelişme sürecinde kırılma noktaları olarak tanımlanan değişim-dönüşüm süreçlerinin, planlama deneyimleri üzerinde etkili olduğudur. İkincisi ise kentin varılan potansiyelleri eşliğinde ortaya çıkan gelişme dinamiklerinin kentsel gelişme sürecini yönlendirdiğidir.

1.5. Hedeflenen/Beklenen Katkı ve Özgün Değer

Tez çalışması ile Denizli kentinin Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne dek (2010 yılı) uzanan kentsel gelişim sürecinin, kırılma noktaları ve gelişme dinamikleri eşliğinde dönemlendirilerek, kentsel planlama deneyimleri üzerindeki yönlendirici-biçimlendirici etkilerinin, tarihsel arka plan eşliğinde tanımlanabilmesi açısından örneklem alan düzeyinde planlama literatürüne katkı koyacağı düşünülmektedir.

Diğer taraftan, tez çalışması kapsamında gerek Yükseköğretim Kurulu Kütüphanesi gerekse Üniversite kütüphanelerinde internet üzerinden yapılan taramalarda, Denizli kentinin Cumhuriyet dönemi mekânsal gelişim ya da planlama süreci–planlama deneyimlerine ilişkin akademik düzeyde herhangi bir çalışmanın (tez, seminer, makale, araştırma projesi, vb.) varlığı belirlenememiştir. Bu açıdan, tez çalışmasının –yöneldiği konu itibarıyla– örneklem alan düzeyinde ilk özgün akademik araştırma niteliğinde olduğu da söylenebilir.

2. TARİHSEL ARKA PLAN

Denizli Kentinin Mekânsal Geçmişi

Bu bölümde, Denizli kentinin Cumhuriyet dönemi öncesi mekânsal gelişim süreci, yazılı ve görsel kaynaklar eşliğinde ayrıntıda irdelenmiştir. Bu irdeleme, Denizli kentinin Cumhuriyet dönemi öncesinde mekânsal gelişme ve yerleşme pratiklerinin belirlenmesinin ötesinde sosyal–mekânsal ve ekonomik örgütlenme düzenine ilişkin bilgilendirmeler eşliğinde işlevsel kimliğinin ve bugüne aktarılan mekânsal–işlevsel değerlerin tanımlanabilmesi açısından önemlidir.

2.1. İlk Kuruluş: Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi

Denizli kentinin tarihsel kökeni; Anadolu'nun Roma egemenlik döneminde Lycos (Çürüksu) Vadisi kaynağında, M.Ö. 261–253 yılları arasında Suriye Kralı II. Antiochos tarafından karısı Laodice'ye atfen Laodiceia ad Lycum¹ olarak adlandırılan, bugünkü Denizli kentinin yaklaşık 6 km. kuzeyindeki antik yerleşim alanına dayanmaktadır (**Ramsay 1960, Strabon 2005**).

Roma ve Bizans döneminde Batı Anadolu'nun önemli dinsel merkezlerinden biri olarak, piskoposluk kenti statüsü kazanan Laodiceia kentinin, önce depremler takiben 11. yüzyılda başlayan erken Türk fetihleri sürecinde, işlevsel kimliğini kaybettiği ve mekânsal terk edilme sürecine girdiği anlaşılmaktadır (**Foss 1977**). Nitekim Bizans

¹ Yunan kolonileri çağında Anadolu'da birden çok Laodiceia kurulmuştur. Bu nedenle, Lycos Vadisinde kurulan kenti, diğer kentlerden ayırt edebilmek için Laodiceia Ad Lycum (Lykos kıyısındaki Ladiceia) olarak adlandırılmıştır. Örneğin, Konya yakınlarındaki Laodiceia [bugün Lâdik], Yunan koloni çağında çevresindeki volkanik kayalıkların varlığına dayanılarak Laodiceai Combusta olarak adlandırılmıştır (**Ramsay 1960, Strabon 2005**).

kaynaklarında, 13. yüzyıl başında Türkler tarafından fethedilen kentin terkedilmiş kırsal karakterli bir yerleşme olduğu kaydedilmektedir (**Khonaïtes 1995**).

Türkler, kentsel işlevlerini kaybetmiş, terkedilmiş ve harabe durumda buldukları Bizans kenti Laodiceia yerine, yaklaşık 6 km. kuzeyde kolay savunma olanakları sağlayan ve zengin su kaynaklarına sahip bölgede (bugün Kaleiçi) askeri bir garnizon kurmuşlardır. Selçuklu Türkleri tarafından kurulan yeni garnizon kenti, önce *Tunguzlu*, sonra ise *–olasılıkla antik Laodiceia kentine atfen– Lâdik* ya da *Lazikîyye* olarak adlandırılmıştır (**Akça 1937, Akça 1945, De Planhol 1969, Baykara 1969, Gökçe 2000**).

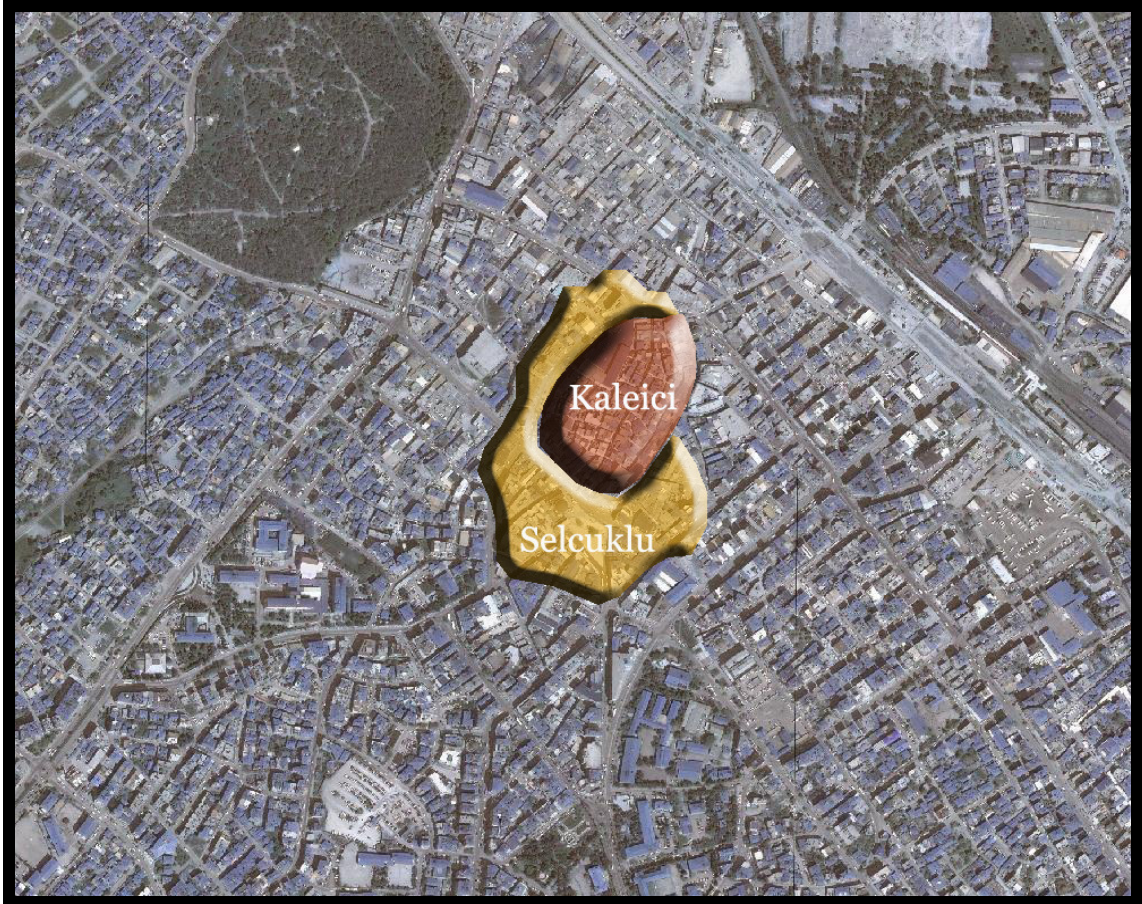
Selçuklu egemenlik döneminde, Denizli kenti önemli kamusal–anıtsal yapı faaliyetlerine sahne olmuştur. Nitekim Selçuklu dönemi yapı kitabeleri; Denizli kentinin temel yerleşim alanını oluşturan Denizli Kalesi ve Ulucamisinin, Selçuklu döneminde kentin valisi olarak görev yapan Emir Seyfettin Karasungur tarafından inşa edildiğini ortaya koymaktadır (**Uzunçarşılı 1929, Sönmez 2000, Gökçe 2000**). Ayrıca, Denizli kentinin kuzeyinde yer alan Akhan Kervansarayı'nın varlığı, Denizli kentinin Anadolu ticaret yolları üzerinde önemli bir bağlantı merkezi olduğunu da düşündürmektedir. Dolayısıyla, Denizli kentinin, Anadolu'nun Türk–İslam kolonizasyon (yerleşim) sürecinde Selçuklu Türkleri tarafından kurulmuş bir Türk kenti olduğu söylenebilir.

Dönemin seyahat anlatılarına göre, Denizli kenti, Selçuklu döneminde Bizans–Selçuklu Uc (sınır) bölgesindeki askeri–stratejik konumu ile Bizans sınırları ötesine yapılan Türk akınları için askeri harekât merkezi işlevi üstlenmesinin yanısıra önemli bir Ahilik merkezidir. Nitekim 14. yüzyıl başında Anadolu'yu ziyaret eden Arap seyyah İbn Batuta'nın, Denizli kenti ve yakın çevresindeki çok sayıda Ahi zaviyesinin

varlığından bahsetmesi, kentin sözkonusu dönemde Ahilerin etkin olduğu önemli bir ticaret–zanaat merkezi olduğunu düşündürmektedir (**Ibn Battuta 1971**).

Kentin, Selçuklu dönemi sonundan Osmanlı egemenliğine geçene dek (yaklaşık 13. yüzyıl sonundan 15. yüzyıl başına dek) önce Sahip Ata–Oğulları sonra Germiyan–Oğulları yönetiminde kaldığı, 14. yüzyıl ortasından itibaren ise İnanç–Oğulları Beyliğinin yönetim merkezi ve üretim–zanaat faaliyetlerinde Ahilerin etkin olduğu önemli bir dokumacılık merkezi olarak varlığını sürdürdüğü bilinmektedir.

Bu süreçte, Denizli kentinin kale–kent niteliğinde olduğu ve kale surları dışında inşa edilen Ulucami ve Ahi Tekkeleri gibi kamusal yapılar eşliğinde kısmen sur dışında gelişme gösterdiği anlaşılmaktadır (**Şekil 1**).

Şekil 1. Selçuklu Döneminde Denizli

Kaynak: Baykara (1969) kullanılarak yorumlanmıştır.

2.2. Osmanlı Dönemi

Osmanlı egemenlik döneminde ise kentin varlığına ilişkin en önemli kayıtlar, Evliya Çelebi seyahatnamesi metinleridir. 17. yüzyıl sonunda kenti ziyaret eden Evliya Çelebi, bugün tarihi kent merkezi olarak adlandırılan Kaleiçi bölgesini şöyle tasvir etmektedir (**Anonim 1983**):

“...kent kalesi düz yerde dörtgen şeklinde kurulmuştur. Kalenin çevresi yaklaşık dört bin yetmiş adımdır. Kuzeyinde Boyacılar, doğusunda Semerciler, güneyinde Yeni Cami ve batısında Bağlar olmak üzere dört kapısı bulunmaktadır. Kalenin içinde ev yoktur, ama dükkânları çoktur, yaklaşık yetmiş dükkân ile bir Bezistân (Bezciler–Kumaşçılar Hanı) ve bir han bulunmaktadır. Kalede elli silahlı bekçinin görev yapmakta ve haftada bir gün pazarının kurulmaktadır...”.

18. yüzyıl sonuna tarihlenen Salname kayıtları ise; genellikle ticaret alanı niteliğindeki Kaleiçi bölgesine yönelik bilgiler içermektedir. Bu kayıtlara göre; Kaleiçi ile sınırlı olan ticaret alanlarının 631 dükkân ve 248 mağazadan oluştuğu, Kale dışında ise yalnızca han, hamam ve kahvehanelerin bulunduğu kaydedilmektedir (**Anonim 1983**).

Bu açıdan, Denizli kentinin (hemen tüm Osmanlı kentlerinde olduğu gibi) mekânsal açıdan cami–bedesten–imaret üçlemesi kapsamında² Kaleiçi ana odak olmak üzere örgütlendiğini ortaya koyması bakımından önemlidir. Bu örgütlenme düzeni içinde, ticaret–zanaat faaliyetleri ve ekonomik etkinliklerin odak noktası ise Osmanlı

² Osmanlı dönemi Türk kentlerinde imaret sistemi ve işleyişi hakkında bakınız: **ERGİN, ON. (1939).** *Türk Şehirlerinde İmaret Sistemi*, Maarif Yayınları, Ankara.

kentlerinin ekonomik yaşamında önemli bir yer tutan Bedesten (Bezistân) oluşturmaktadır (**Tankut 1973**).

Kaleiçi'ndeki ticaret–zanaat faaliyetlerinin –hemen tüm Osmanlı kentlerinde gözlemlenebildiği gibi– demirciler, bakırcılar, boyacılar, keçeciler ve semerciler gibi sokak düzeninde örgütlendiği ve mesleki uzmanlaşma gösterdiği söylenebilir (**Darıverenli 1943, Tanyeli 1990**). Nitekim Kaleiçi'nde bugün mevcut olan Bakırcılar, Keçeciler, Tuhafiyeciler gibi sokak isimleri, ticaret alanlarının geçmişteki mekânsal ve işlevsel uzmanlaşma düzeyini ortaya koymasının yanısıra bugün alansal gömülülük olarak tanımlanan kültürel birikim sürecinde geçmişten bugüne aktarılan/taşınan ekonomik altyapısına da vurgu yapmaktadır.

19. yüzyılda ise Osmanlı Devleti'nin özellikle yerel yönetimlerde gerçekleştirdiği reformlar ile Anadolu kentlerinde belediye teşkilatlarının kurulmaya başlandığı görülmektedir. Bu gelişmelerin Denizli kentindeki yansıması, Denizli Belediyesi'nin kurulması biçiminde olmuştur. Denizli Belediyesi'nin kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, 1878 tarihli Aydın Vilayet Salnamesi'nde Denizli'de bir belediye teşkilatının varlığının kaydedilmesi, 1878 yılından itibaren kentte örgütlü bir belediye kurumunun varlığına işaret etmektedir (**Coşkun 2007**).

Bu dönemde, ikinci önemli gelişme ise İzmir–Aydın demiryolunun Denizli'ye dek uzatılarak, istasyon binasının kurulmasıdır. Denizli kentsel yerleşim alanının güneyinden geçen demiryolu hattının, Denizli kentinin mekânsal ve işlevsel gelişimini önemli oranda etkilediği söylenebilir. Nitekim Denizli kentinin 20. yüzyılın ikinci yarısında dek kuzeye doğru gelişme göstermesi, demiryolunun kentsel gelişme süreci açısından fiziksel bir eşik görevi üstlendiğini ortaya koymaktadır.

Denizli kentinin 20. yüzyıl başlarına dek 19. yüzyıldaki mekânsal örüntüsünü koruduğu söylenebilir (**Şekil 2**). Bu dönemde, kentin diğer Anadolu kentlerinde olduğu gibi, tek katlı yapılaşma düzeninin egemen olduğu bahçe kent niteliğinde bir yerleşim desenine sahip olduğu, kentsel yerleşim alanının ise Kaleiçi bölgesi ve çevresindeki tüccar hanları odak olmak üzere gelişme gösterdiği anlaşılmaktadır (**İnceoğlu 1989, Özgür ve Yavuzçehre 2008**).

Şekil 2. Osmanlı Döneminde Denizli
Kaynak: Gökçe (2000) kullanılarak yorumlanmıştır.

2.3.Bölüm Değerlendirmesi

Denizli kentinin, mekânsal kuruluşundan cumhuriyet dönemine dek uzanan kentsel gelişim sürecinde, kırılma noktaları ve gelişme dinamiklerinin etkili olduğu açıktır. Bu açıdan kentin mekânsal kuruluş–gelişim sürecinde kırılma noktası olarak tanımlanabilecek unsurların deprem ve askeri koşullar olduğu anlaşılmaktadır. Bu unsurlar, kentin mekânsal–işlevsel yer değiştirme ve yeniden kurulma süreçlerini biçimlendirmiştir.

Denizli kentinin yer değiştirme süreci sonunda yeniden örgütlenen mekânsal kurgusunda ise –özellikle Selçuklu döneminde– Ahi örgütlerinin etkin olduğunu söylemek mümkündür. Başka bir ifadeyle; Ahi örgütlerinin varlığı, kentin mekânsal ve işlevsel gelişim sürecini etkileyen temel dinamik olmuştur. Nitekim Denizli kentinin Kaleiçi olarak adlandırılan ticaret alanı ana odak olmak üzere mekânsal gelişme göstermesi ya da kentsel gelişmenin Kaleiçi bölgesinde odaklanması, Ahi örgütlerinin kentin mekânsal ve işlevsel gelişme sürecindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan, İzmir–Aydın demiryolu hattının Denizli kentine ulaşması ve Belediye örgütünün kurulması, kentin özellikle ulaşılabilirliğe bağlı işlevsel gelişme ve kurumsal örgütlenmeye dayanan mekânsal gelişme sürecini etkileyen ikincil gelişme dinamikleri olarak tanımlanabilir. Nitekim cumhuriyet Döneminde yeniden anlam kazanan istasyon bölgesi ile kent merkezi arasındaki ulaşımı sağlayan İstasyon Caddesi, erken Cumhuriyet döneminde kentin en prestijli konut bölgesi olmuştur. (**Resim 1**)

Resim 1. Denizli İstasyon Caddesi (1950'ler)

Kaynak: Coşkun ÖNEN Arşivi

3. DENİZLİ KENTİNİN PLANLAMA DENEYİMİ

Denizli kentinin planlama deneyimi, Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne dek uzanan süreçte mekânsal gelişim süreci ve haritalama– imar planlama faaliyetleri eşliğinde kronolojik dizinde ayrıntıda irdelenecektir. Bu irdellemeler, Denizli kentine yönelik hazırlanan farklı ölçek ve kapsamdaki hâlihazır haritalar ile imar planları ve ekli raporlarından elde edilen bulgular ve Denizli Belediyesi Arşivi’ndeki yazılı–görsel materyallere dayanmaktadır.

3.1. Erken Planlama Deneyimleri (1926–1960)

3.1.1. İlk Haritalama Faaliyeti (1926)

Denizli kentinin ilk haritalama deneyimi, Kaleiçi bölgesini kapsayan 1926 yılında –kimliği bilinmeyen– bir Fransız topograf tarafından hazırlanan 1/200 ölçekli haritasıdır (**Anonim 1926**). Kaleiçi bölgesinde, yaklaşık 280 metre uzunluk ve 160 metre genişlikte bir alanı kapsayan bu harita, Denizli kentinin tarihsel gelişim süreci açısından önemli bir kaynak niteliğindedir (**Şekil 3**).

1926 tarihli Kaleiçi haritası ile Denizli kentinin ilk kuruluş yeri olan Kaleiçi bölgesinin Cumhuriyetin kuruluş dönemindeki yapılaşma düzenini belirlemek mümkündür. Nitekim harita üzerinde yapılan incelemede, Denizli kentinin Selçuklu–Osmanlı dönemlerinde ticaret alanı işlevini üstlenmiş Kaleiçi bölgesinin, bitişik düzende ve tek sıra halinde biçimlenmiş yapılaşma düzenini izlemek mümkündür.

Kaleiçi bölgesinin güney batısında yer alan Bayramyeri olarak adlandırılan bölge ise Türk yerleşim kültüründeki meydan kavramının anlam ve işlevsel içeriği açısından dikkat çekicidir.

3.1.2. İlk İmar Planı Girişimi (1934)

Denizli kentindeki ilk planlama girişimi, 1934 yılında Alman şehircilik uzmanı Hermann Jansen'e kent planı için teklif götürüldüğüne ilişkin kayıttır. Ancak, yüksek maliyet sunan Jansen Planı yerine, dönemin Bayındırlık İşleri Bakanı Ali Çetinkaya tarafından Bayındırlık Bakanlığı Şehircilik Bürosu'na bir kent planı hazırlattırılmıştır. Bu plan, Denizli Belediye Meclisi'ne sevk edilmiş, ancak dönemin ekonomik koşullarında uygulamaya konulamamıştır (Coşkun 2007).

1934 yılından 1960 yılına dek uzanan süreçte Denizli kentinin tamamen plansız olarak gelişmiştir. Bu dönemde, kentin özellikle kentte büyük yıkıma neden olan 1899 Depreminin hatıraları ile konut alanlarının güneyde nispeten güvenli dağlık bölgelere doğru gelişme gösterdiği ve tek katlı evlerden oluşan bahçe şehir niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 2 ve Resim 2). Bu çerçevede, kentin gelişme sürecini yönlendiren temel dinamik, halkın tamamen denetimsiz bireysel inşaat talepleri, temel belirleyicinin ise deprem riski olduğu söylenebilir. Ancak, plansız gelişmenin bir sonucu olarak kentsel altyapı hizmetlerinden yoksunluk, kentin en önemli sorunu olarak ortaya çıkmıştır (Şekil 4).

Plansız dönemin etkileri sadece denetimsiz kentsel gelişme biçiminde olmamış, kentin tarihsel ve kültürel miras değerleri açısından da –geriye dönülmez– önemli sorunları ortaya çıkarmıştır. Nitekim Denizli tarihi kent merkezi niteliğindeki Kaleiçi–Bayramyeri bölgesinin özgün mekânsal ve işlevsel karakteristikleri ve kentin tarihsel kimlik değerleri, gerek Koruma Mevzuatı'nın hukuksal ve kurumsal altyapısının kurulmaması gerekse Denizli Belediyesi'nin bilinçsiz uygulamaları ile kaybedilmeye başlanmıştır (Resim 3).

Bu noktada koruma hukukunun kurumsallaşmadığı 1970 öncesi dönemde, Anadolu kentlerinde koruma kültürüne nasıl bakıldığını göstermesi açısından şu bilgilendirme önemlidir. Denizli tarihi kent merkezi niteliğindeki Kaleiçi bölgesini çevreleyen ve kentsel mekanı tanımlayan Selçuklu dönemi surları ve kent kapıları, Denizli Belediyesi tarafından 1950–1960 yılları arasında gelir sağlamak amaçlı yıktırılmıştır (**Anonim 1983**).

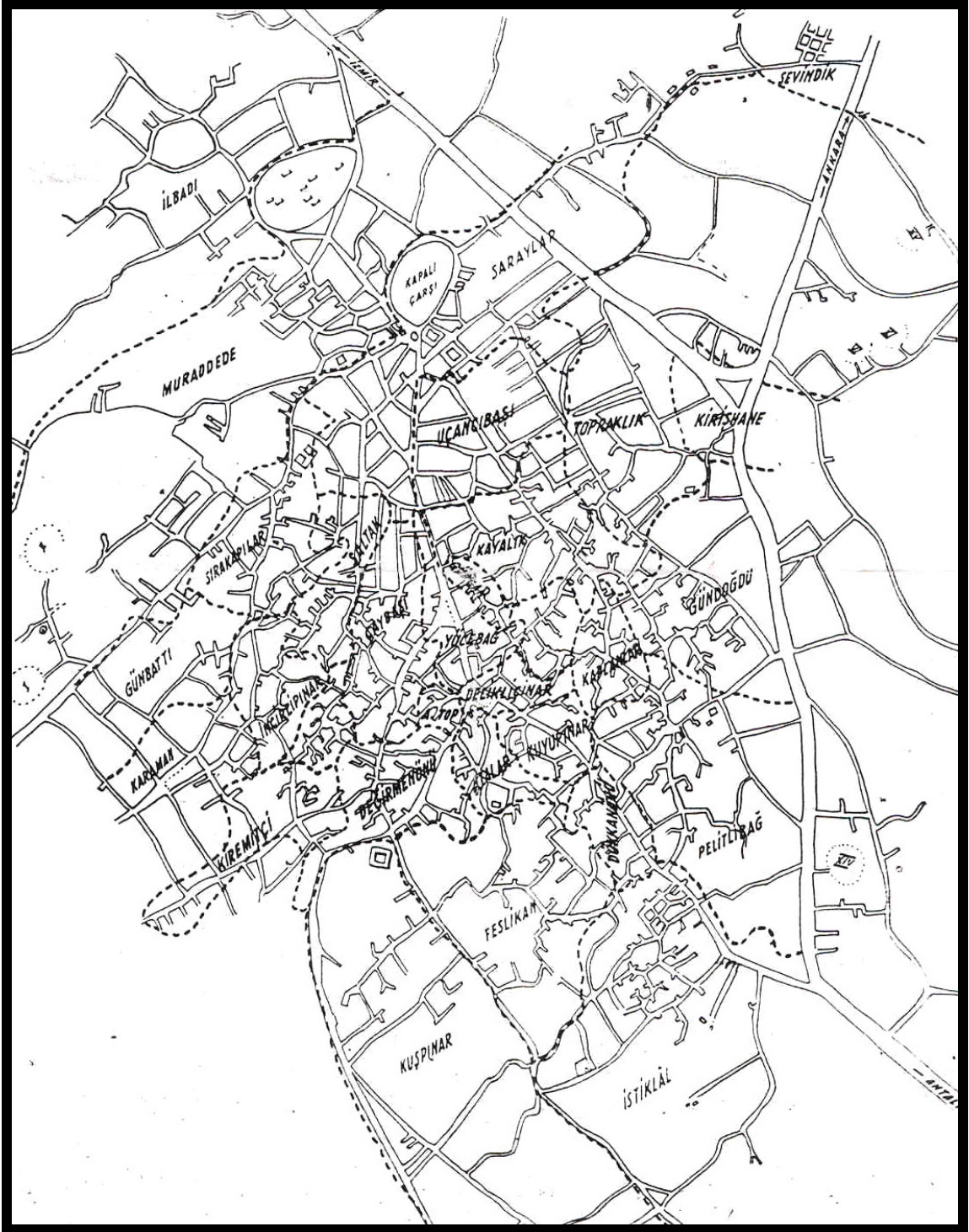
Koruma Hukuku'nun henüz kurumsallaşmadığı ve koruma bilincinin oluşmadığı bir dönemde, Kaleiçi olarak tanımlanan tarihi kent merkezini sınırlayan–tarif eden ve aynı zamanda kent imajını oluşturan kent surlarının yok edilmesi, Denizli kentinin kentsel bellek değerlerinin geri dönüşü olmayacak biçimde kaydedilmesine neden olmuştur (**Tanyeli 1990**).

Resim 2. Denizli Kenti Genel Görünüm (1956)
Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Resim 3. Kaleiçi Surlarının Yıkılması (1950-1960)
Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Şekil 4. Denizli Kentinin Plansız Gelişme Dönemi (1956)

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

3.2. İlk Kapsamlı Planlama Çalışması (1960)

Denizli kentine yönelik ilk kapsamlı planlama faaliyeti, 1960 yılında İller Bankası tarafından hazırlanan Nazım İmar Planı ile 1967 yılında hazırlanan Uygulama İmar planlarıdır (**Şekil 3**).

3.2.1. Nazım ve Uygulama İmar Planları

1967 tarihli Denizli kenti Nazım İmar Planı kararlarına göre, Denizli kentinin yaklaşık 500 hektarlık planlama alanında, 1995 kestirim yılı hedefi ile yaklaşık 85.000 kişinin yerleşmesi öngörülmüştür (**Anonim 1967**).

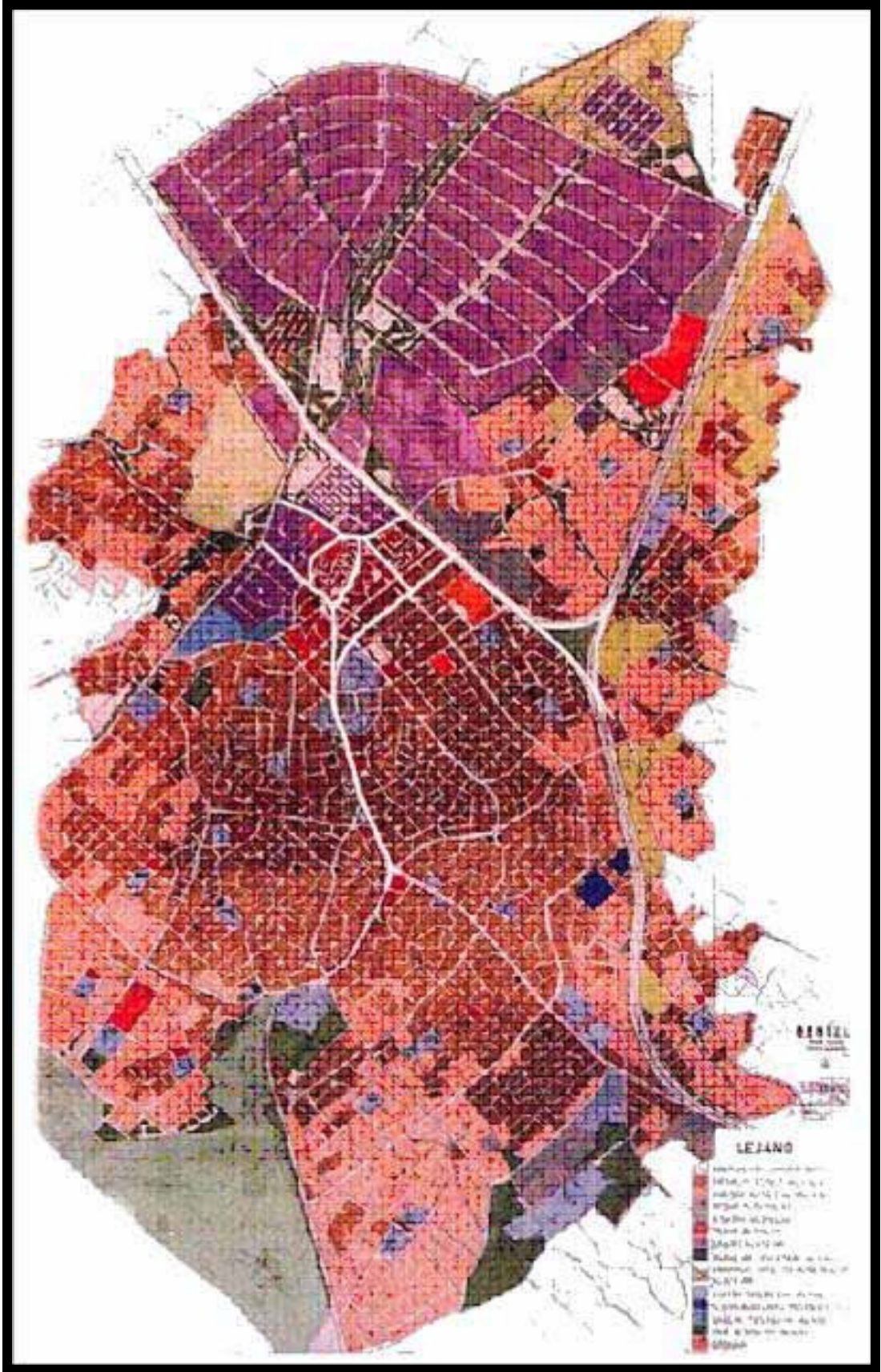
Denizli kenti Nazım İmar Planı ana kararları, alan kullanım biçimleri ve ulaşım sistemi olmak üzere iki başlık altında ayrıntıda irdelenirse, kentin özellikle kuzey bölgelerinde Sanayi alanlarının gelişiminin öngörüldüğü, konut yerleşim alanlarının genellikle kentin güney bölgelerinde tasarlandığı söylenebilir (**Şekil 5**).

Buna göre, tarihsel süreçte kentsel merkez alanını oluşturan ve Kaleiçi–Bayramyeri odak olmak üzere gelişen ticaret alanlarının, güneyde Çınar Caddesi–Lise Caddesi boyunca yüksek yoğunluklu konut–ticaret bölgesi olarak gelişmesi öngörülmüştür. Sanayi Alanları için ise Denizli–Ankara ve Denizli–İzmir Karayolları arasında kalan alanlar seçilmiştir (**Anonim 1967**).

Konut gelişme alanları ise doğu–batı hattında kentin güney bölgeleri olarak belirlenmiştir. Nazım İmar Planı kararlarında, konut gelişme alanlarına yönelik herhangi bir yoğunluk kat sayısının verilmemiş, doğrudan, bina yüksekliklerinin parselin önündeki yol genişliğine göre belirlenmesi öngörülmüştür.

Ulaşım sistemi açısından bir değerlendirme yapılırsa; kentin kuzeyinden gelerek batıya doğru uzanan Denizli–Afyon Karayolu (Kuzey Aksı) ile kuzeybatıya doğru yönelerek uzanan Denizli–İzmir Karayolu (Batı Aksı) bağlantılarının 50 metre en kesitli ana kentsel ulaşım aksları (Çevre Yolu) olarak belirlendiği görülmektedir. Ayrıca, sanayi alanlarının kuzeyinden Denizli–Afyon Karayolu ile Denizli–İzmir Karayolu’nu kent içine girmeden birbirine bağlayan bir tanjant yol geçkisi oluşturulmuştur (**Anonim 1967**).

Genel arazi kullanım kararları kapsamında ise; Denizli–İzmir ve Denizli–Afyon Karayolu güzergâhları boyunca küçük sanayi alanları ve ticaret alanlarının gelişmesinin öngörüldüğü, sanayi alanları çevresinde düşük yoğunluklu konut alanları planlandığı söylenebilir. Bu noktada, kentsel makroform bütününde özellikle sanayi alanlarına yönelik yerseçimi kararlarının belirlenmesinde, kentin gelecekteki olası yapılaşma talepleri –özellikle yasadışı konut gelişimi– üzerinde belirleyici olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim sanayi alanlarını gelişmesine koşut olarak sanayi alanlarının komşuluğundaki ve özellikle Denizli–Afyon Karayolu’nun batısındaki alanlar (Sevindik ve Karşıyaka mahalleleri), süreç içinde yasadışı konut gelişmelerine konu olmuştur. Bu süreç, özellikle 1967 Nazım İmar Planında, sanayi yerseçimi kararlarının olası mekânsal etkilerinin öngörülmediği göstermesi ve sanayileşme–kentleşme süreçleri arasındaki karşılıklı etkileşimi ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir.

Şekil 5. Denizli Kenti Nazım İmar Planı (1960)

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

3.3. Deprem Sonrası Planlama Çalışmaları (1976–1983)

3.3.1. Mevzii İmar Planı (1977)

1976 yılında meydana gelen ve 800'ün üzerinde binanın yıkılmasına neden olan yaklaşık 4,5 Richter ölçeğindeki deprem, özellikle kentin kuzeydoğusundaki yerleşim alanları etkilenmiştir. Deprem sonrasında, kentin batısında yaklaşık 120 hektar alan Afet Evleri bölgesi olarak belirlenmiştir (**Kozak 1979**). İller Bankası tarafından hazırlanan mevzii imar planı 1977 yılında onaylanmış, 1979 yılı başında ise Afet Evleri yerleşime açılmıştır (**Şekil 6** ve **Resim 4**). Bu yönüyle; 1976 depremi Denizli kenti planlama deneyimleri açısından ikinci kırılma noktası olarak tanımlanabilir.

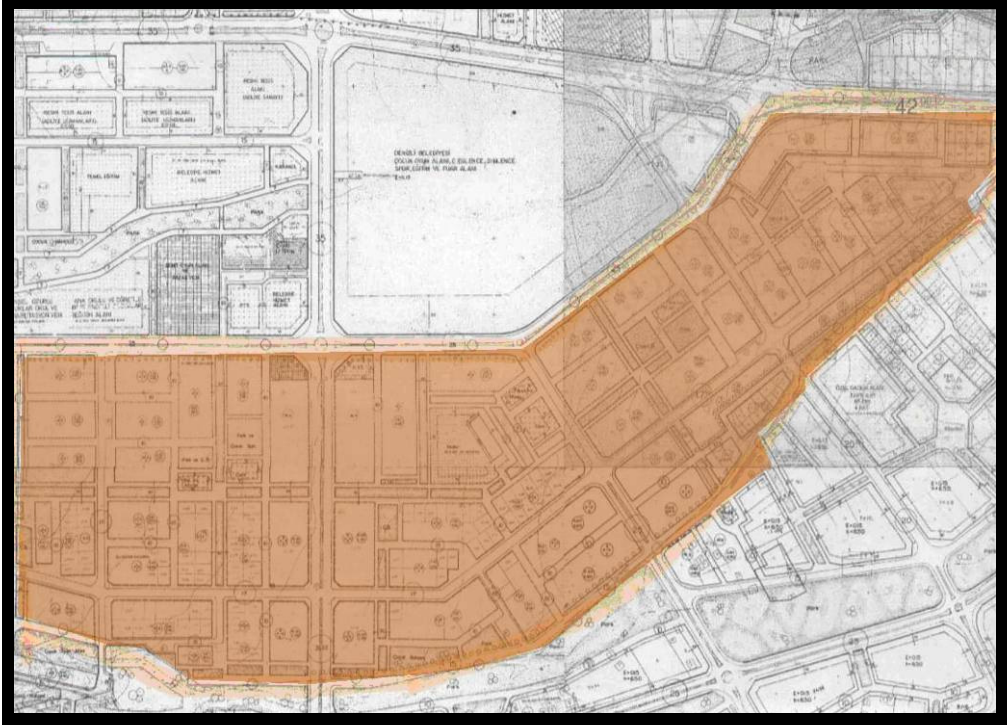
3.3.2. İlave İmar Planları Dönemi

Bu dönem, 1976 depreminde önemli oranda yıkıma uğrayan, kentin kuzeyindeki depremden zarar gören Karşıyaka ve Dokuzkavaklar mahalleleri ile kentin güneyindeki Deliktaş, Yenimahalle ve Çamlık mahallelerinden oluşan yeni konut gelişme alanlarına yönelik ilave imar planlarının hazırlanması sürecidir (**Kozak 1979**). Bu süreçte, yaklaşık 800 hektar alan için ilave imar planları yapılmıştır.

Bu dönemde, hızlı sanayileşme ve göç olgusunun yönlendirdiği mekânsal gelişme talepleri, kentin yakın çevresindeki olmakla birlikte belediye yetki sınırları dışında kalan köylerin, plansız gelişmeler sonucu kentsel alanla bütünleşmesi, yeni bir ilave imar planı hazırlığını zorunlu kılmıştır. Bu gelişmeler sonucu, belediye sınırının yeniden tespit edilmesi ve plansız gelişmelerin denetim altına alınmasına yönelik çalışmalar başlamıştır (**Anonim 1983**).

Bu çalışmalar kapsamında, 1979 yılında Denizli Belediyesi tarafından konut gereksinimini karşılamak üzere kentin batısında “Binevler” adı altında oluşturulan konut gelişme alanına yönelik ilave imar planı hazırlanmıştır. Bu planı takiben, 1981–1982 döneminde kentin farklı bölgelerinde gerek konut alanları gerekse sanayi alanları planlamasına yönelik ıslah imar/revizyon ve mevzii imar planları üretilmiştir. Bu planlar; Sümerbank Fabrikası ve çevresindeki sanayi alanlarını kapsayan mevzii imar planı ile Yenimahalle–İstiklal mahallelerini kapsayan ıslah imar planıdır.

Yukarıda açıklanan süreç, özellikle kentsel bütüne yönelik hazırlanan planlama çalışmaları eşliğinde yönlendirilmesi gereken mekânsal gelişim sürecinin, kent bütünü üzerindeki etkileri öngörülmeden üretilen parçacıl uygulamalar gerçekleştirildiği ortaya koyması bakımından önemlidir. Nitekim sonraki dönemlerde kentsel bütün içinde ele alınmadan üretilen mevzii ya da ilave imar planlarının, kentsel gelişme sürecinde kentsel yerleşim alanı ile bütünleşme sorunları, Denizli kentinin temel planlama sorunlarında birini oluşturmuştur.

Şekil 6. Afet Evleri Mevzi İmar Planı (1977)

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Resim 4. Denizli Afet Evleri Uydu Görüntüsü (2007)

Kaynak: www.maps.google.com'dan elde edilen harita üzerinden hazırlanmıştır.

3.4. 1984–2010 Dönemi

1960 tarihli Nazım İmar Planında öngörülen, 1995 kestirim yılı hedefi 85.000 nüfus barajının, 1975 yılında 107.000 nüfusa ulaşarak aşılması, plansız gelişme alanlarının oluşmasına neden olmuştur. Bu durum, kent bütünü ve yakın etki alanına yönelik kapsamlı bir plan hazırlanması gerekliliği gündeme getirmiştir.

3.4.1. İlk Üst Ölçekli Plan: Çevre Düzeni Planı (1984)

1983 yılında İller Bankası tarafından Denizli kent bütünü için analitik etüt çalışması yaptırılarak, 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı hazırlanmıştır. Bu süreci takiben 1984 yılında 1/5.000 ölçekli Denizli kenti Nazım İmar Planı onaylanmıştır.

Ancak, 1984 yılında İmar Kanunu'nun değiştirilerek, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ve İmar Kanunu kapsamında plan yapım yetkisinin yerel yönetimlere devredilmesi ile Denizli kentinin planlama deneyiminde yeni bir süreç başlamıştır. Bu süreçte, Denizli Belediyesi 2981 ve 3290 sayılı İmar Affı Kanunu'na istinaden 1984 yılında onaylanan Nazım İmar Planı kapsamında özellikle plansız gelişme alanlarına yönelik 1/1.000 ölçekli ıslah imar planlarını hazırlayarak, 10 etap halinde uygulamaya başladığı görülmektedir.

Bu planlar, Denizli kentinde özellikle Denizli–Afyon Karayolu ve Denizli–İzmir Karayolu bağlantıları ve yakın çevresindeki sanayi gelişimine koşut oluşan yasadışı konut alanları ile kentsel makroformun çeperlerindeki kırsal karakterli yerleşmeler ile kentsel yerleşme alanı arasında kalan bölgelerdeki yasadışı konut alanları üzerine odaklanmıştır (**Tablo 1**).

Tarih	Plan Türü	Kapsamı	Konu/İşlev
1986	Mevzii İmar Planı	İzmir Asfaltı Çevresi	Sanayi
1987	İslah İmar Planı	Kınkılı–Zeytinköy	Konut
1987	İlave İmar Planı	Çakmak–Bereketler	Konut
1987	İslah İmar Planı	Kiremitçi–Karaman	Konut
1988	Revizyon–İslah İmar Planı	Deliktaş	Konut
1988	İlave İmar Planı	Ankara Asfaltı Çevresi	Sanayi
1989	Revizyon İmar Planı	Kirişhane-Sevindik	Konut
1989	Mevzii İmar Planı	Yeşilköy–Künarlar	Toplu Konut
1989	İslah İmar Planı	Deliktaş Dokuzkavaklar Karşıyaka	Konut
1989	İlave İmar Planı	Yeşilköy-Sırapapılar	Konut

Tablo1. Nazım İmar Planı Uygulama Etapları

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

3.4.2. İlk Koruma Deneyimi–Sit kararı (1991)

Bu dönemde, Denizli kentinde koruma hukuku kapsamında ilk planlama kararlarının alındığı görülmektedir. Denizli kentinin tarihsel çekirdeğini oluşturan Kaleiçi–Bayramyeri bölgesinde, Kaleiçi’ni çevreleyen sur izleri boyunca yaklaşık 5 metrelik bir koridor (**Şekil 7**), İzmir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Kararı ile Birinci Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak belirlenmiştir (**Anonim 1991**).

Ancak, 1991 yılından 1998 yılına dek uzanan süreçte, Kaleiçi bölgesine yönelik koruma amaçlı imar planı ya da koruma içerikli herhangi bir planlama ya da kültürel miras değerlerine yönelik envanter ya da ön tespit çalışması hazırlanmadığı gibi, bu yönde bir hazırlık çalışması da yapılmamıştır (**Özgür ve Yavuzçehre 2008**).

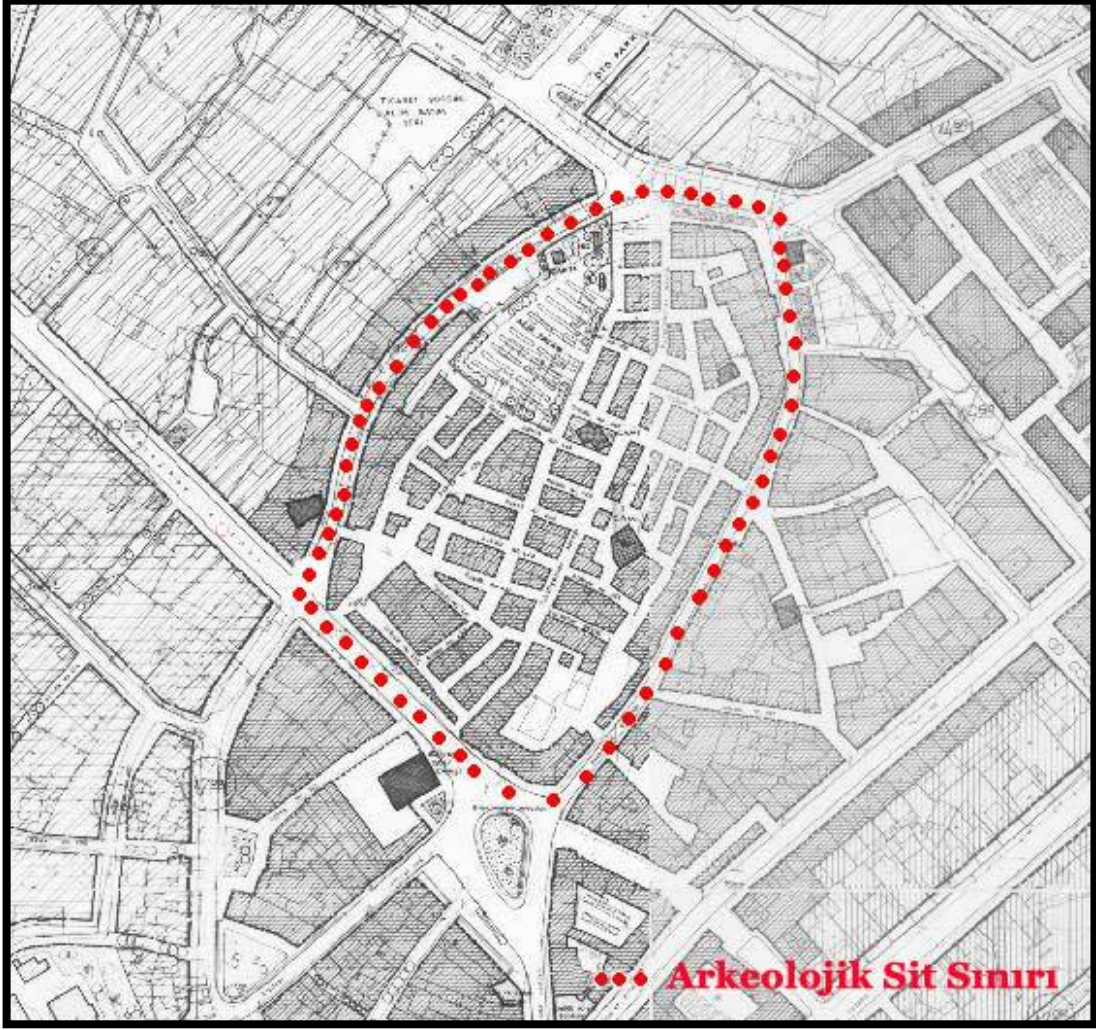
1998 yılında ise, Denizli Belediyesi tarafından Kaleiçi bölgesi için “**Kaleiçi Yapılaşma Koşulları**” adı altında imar ve yapılaşma koşullarına ilişkin bir Meclis Kararı (**Anonim 1991**) uygulamaya konmuştur (**Şekil 7, 8 ve Resim 5**).

2000 yılında ise Denizli Belediyesi, 1960'lı yıllarda parsellenerek özel mülkiyete devredilen Birinci Derece Arkeolojik Sit Alanı statüsündeki “sur dibi” arsalarının bir bölümü kamulaştırılarak, “yeşil alan” olarak projelendirilmiştir (**Anonim 2000**).

2010 yılı itibarıyla Denizli Belediyesi, Kaleiçi bölgesinin içme suyu–atık su, aydınlatma ve kaplama–bordür çalışmalarını kapsayan teknik altyapı çalışmalarını tamamlamış olup, mevcut sur duvarlarının yenileme–sağlıklaştırma çalışmaları devam etmektedir. Ancak, özellikle teknik altyapı çalışmaları sürecinde arkeolojik değerler üzerinde oluşan tahribat düzeyini kestirebilmek –bugün için– mümkün değildir (**Resim 6 ve Resim 7**).

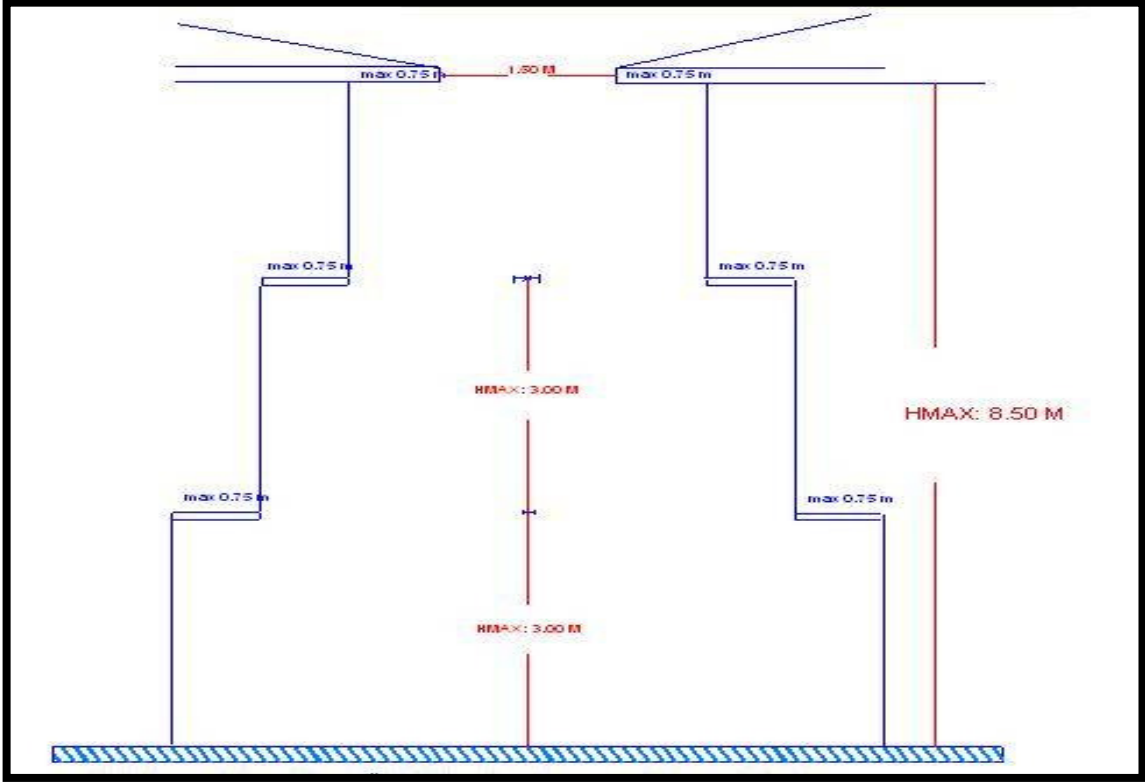
Diğer taraftan; koruma alanının kentsel bütüne yönelik planlar ile bütünleştirilmemesi ya da kent bütünü kapsamında ele alınmaması ve yakın etkileşim bölgesi ile ilişkilerinin tanımlanmaması, özellikle planlama hiyerarşisi ve sistemi açısından önemli bir eksiklik olarak görülmektedir.

Yerel yönetimlerin, özellikle tarihsel kent parçalarında sadece teknik altyapıyı sağlıklaştırılmasını temel edinen, buna karşılık arkeolojik ve tarihsel içerikleri açısından kültürel miras niteliği taşıyan değerleri göz ardı etmesi, kentsel bellek değerlerinin ve tarihsel kimliğin kaybedilmesinin ötesinde, Türk kentlerinin kendine özgü kimlik değerlerinin de yok edilmesi sonucu doğurmaktadır. Bu noktada, yerel yönetimlerin tarihsel kent parçalarını, salt fiziksel ya da teknik altyapı iyileştirmesi açısından değil, özellikle sürdürülebilir koruma–kullanma dengesi kapsamında güncel kent yaşamı ile bütünleştirilmesi ve yaşayan–kullanılan kent mekânları olarak ele almasının gereği açıktır.

Şekil 7. Kaleiçi Arkeolojik Sit Alanı (1991)

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Şekil 8. Kaleiçi Yapılaşma Düzeni (1998)

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Resim 5. Kaleiçi Yapılaşma Düzeni

Kaynak: Hasan Tuğrul Özkan Arşivi

Resim 6. Kaleiçi Sağlıklaştırma Projesi
Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Resim 7. Kaleiçi Sağlıklaştırma Projesi
Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

3.4.3. Üst Ölçekli Plan Revizyon Çalışmaları (1994–2007)

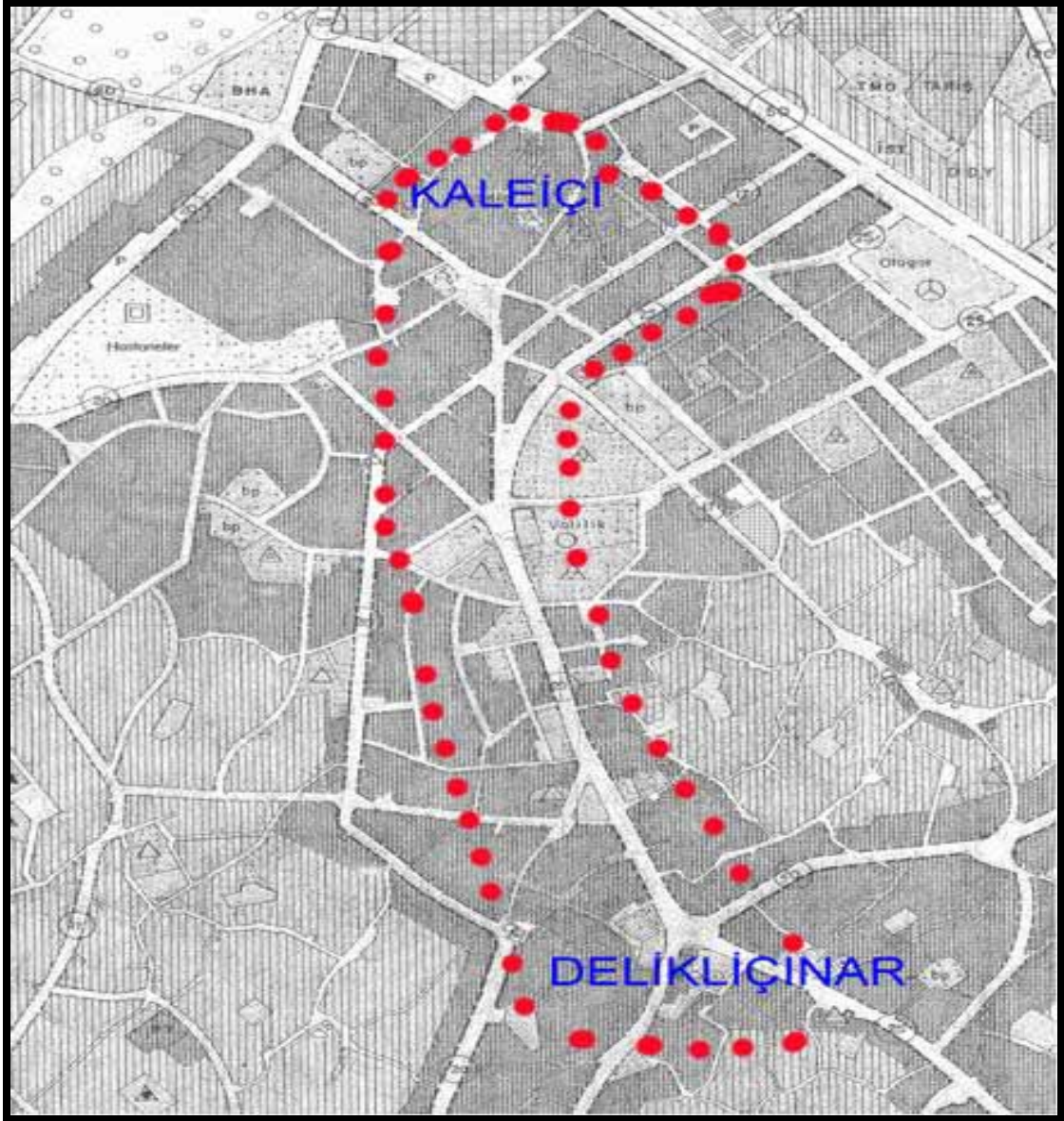
1994 yılında ise 1/25.000 ölçekli Denizli kent bütünü Nazım İmar Planı adıyla 1983 tarihli Çevre Düzeni Planı revizyon çalışmaları başlamıştır. Bu plan, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından 17.02.1994 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Nazım İmar Planı, Denizli kentinin 2005 yılında 460.000 nüfus hedefine ulaşacağını öngörmektedir (**Anonim 1984**).

Bu planın en önemli kararlarından biri, tarihi kent merkezi (Kaleiçi–Bayramyeri) ile Delikliçınar olarak bilinen bölge arasında doğrusal bir ticaret alanı ile yeni merkez gelişmesinin sağlanmasıdır (**Şekil 9**).

Bu bölge, Denizli kent merkezinin omurgasını oluşturmaktadır. Nitekim plan sonrasında, tarihi kent merkezi ile Delikliçınar mevki arasında uzanan lineer aks boyunca perakende ticaret kullanımları ve finans kurumlarından oluşan merkez gelişimi hız kazanmıştır (**Anonim 1984**).

Diğer taraftan, Nazım İmar Planı kapsamında Batı Gelişme Bandı olarak belirlenen planlama alanı, alt bölgeler halinde etaplanarak, 1995–1999 döneminde 1/1.000 ölçekli Uygulama İmar Planları hazırlanmıştır.

1999 sonrasında ilgili Mevzuat kapsamında, Denizli yakın etkilenme alanı içinde (Belediye–Mücavir Alanları komşu/bitişik) alt belediyelerin kurulması ile özellikle yetki paylaşımı ve bütünleşik kentsel gelişme açısından mevcut Nazım İmar Planının yeniden ele alınması gündeme gelmiştir. Bu kapsamda, 2001 yılında kentteki ilgili kurum ve kuruluşlar ile Denizli Belediyesi'nin önerileri sonucunda ortaya çıkan “yeni çevre düzeni plan taslağı” ile yeni kurulan çevre belde belediyeleri de içine alan geniş kapsamlı bir Çevre Düzeni Planı çalışmasına başlanmıştır. Bu çalışma sonucunda elde edilen plan 2005 yılında yürürlüğe girmiştir.

Şekil 9 . 1/5.000 ölçekli Nazım İmar Plan

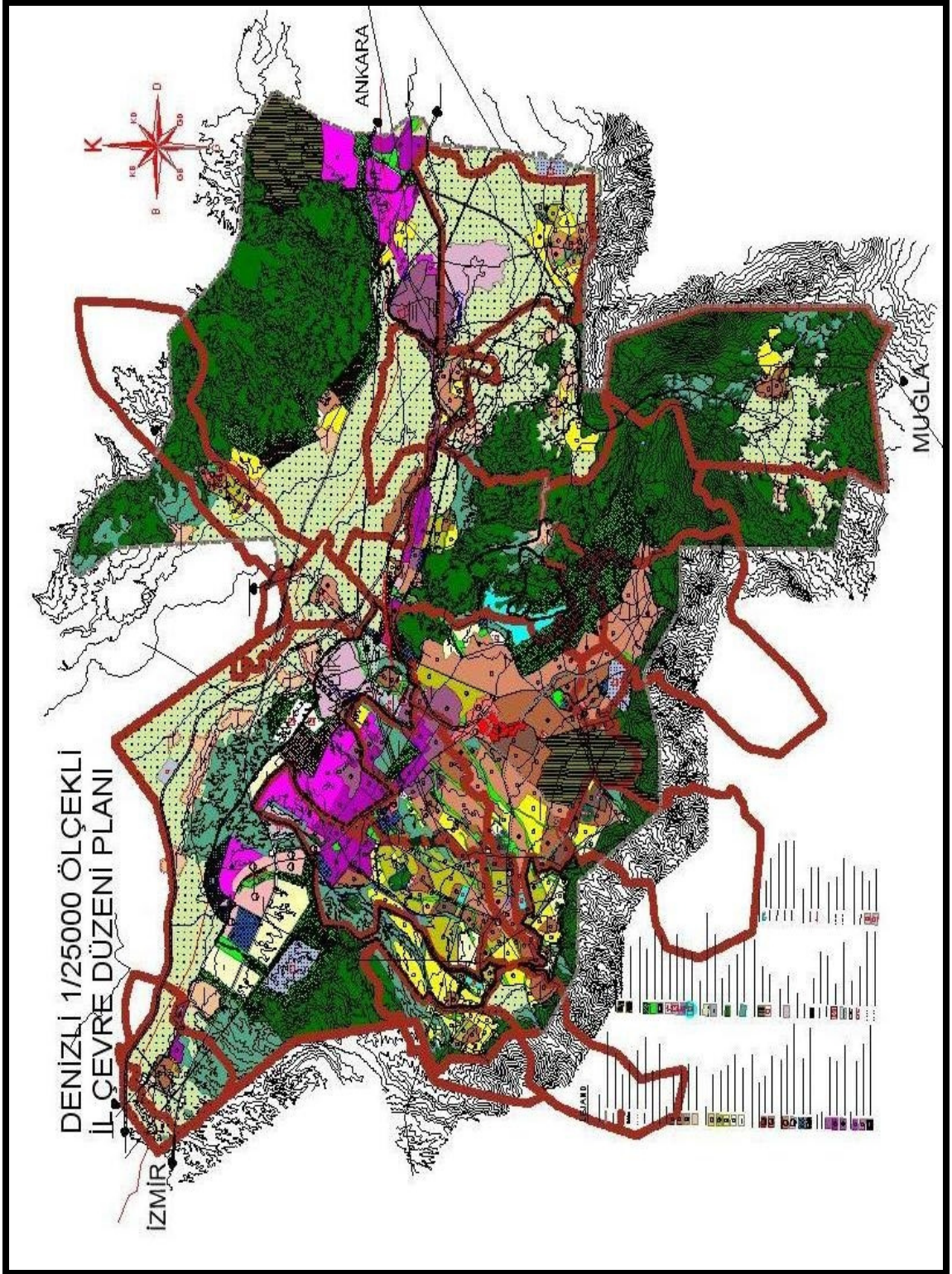
Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Ancak, plan kararı ile oluşturulan çevre yolu önerisi, mülk sahiplerinin itirazları nedeniyle İdari yargıya konu olmuş ve Çevre Düzeni Planı'nın tamamı Denizli İdare Mahkemesi'nin 2006/1462 sayılı kararıyla iptal edilmiştir. Bu karar sonucu; Valilik Koordinatörlüğünde Denizli Belediyesi, İl Genel Meclisi, ayrıca ilgili tüm sivil toplum kuruluşları ve kamu kuruluşlarının içinde olduğu çalışma gruplarının katılımıyla, İdari yargıya konu olan gerekçeleri karşılayacak yeni bir plan tasarısı geliştirilmiştir. Bu yeni plan taslağı onaylanarak yürürlüğe girmiştir (Anonim 2007, Anonim 2007a).

Denizli kentinin planlama deneyiminde gelinen son nokta; Aydın–Muğla–Denizli Planlama Bölgesi kapsamında 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planına konu edilmesidir. 18.12.2006 tarihinde tamamlanan İl Çevre Düzeni Planı, kentin mevcut Çevre Düzeni Planı üzerinde yeni tartışmaları gündeme getirmiş ve idari yargıya konu edilmiştir. Bu süreç; Çevre Düzeni Planının, İdare Mahkemesince 20.11.2006 tarih, 2005/1086 ve 2006/1462 esas sayılı kararı uyarınca iptal edilmesi ile –bugün için– sonlanmış görünmektedir.

Denizli Belediyesi tarafından İdare Mahkeme kararı dikkate alınarak Çevre Düzeni Planı üzerinde gerekli tadilatlar gerçekleştirilmiş³, 08.05.2007 tarih ve 234 sayılı Denizli Belediye Meclis Kararı ve 08.05.2007 tarih, 2007/102 sayılı İl Genel Meclisi'nin kararı ile yeni Çevre Düzeni Planı yürürlüğe girmiştir (**Şekil 10**).

³ Denizli kenti çevre Düzeni Planı üzerindeki tadilatlara ilişkin olarak bakınız: **ERDEM, R, MEŞHUR, MÇ ve SAĞ, MA. (2008)**. “Planlama ve Yetki Sınırı İkileminde Bir Plan: Denizli Kenti Çevre Düzeni Planı”, *SÜ. MMF Dergisi*, 23(3), s.1–14.

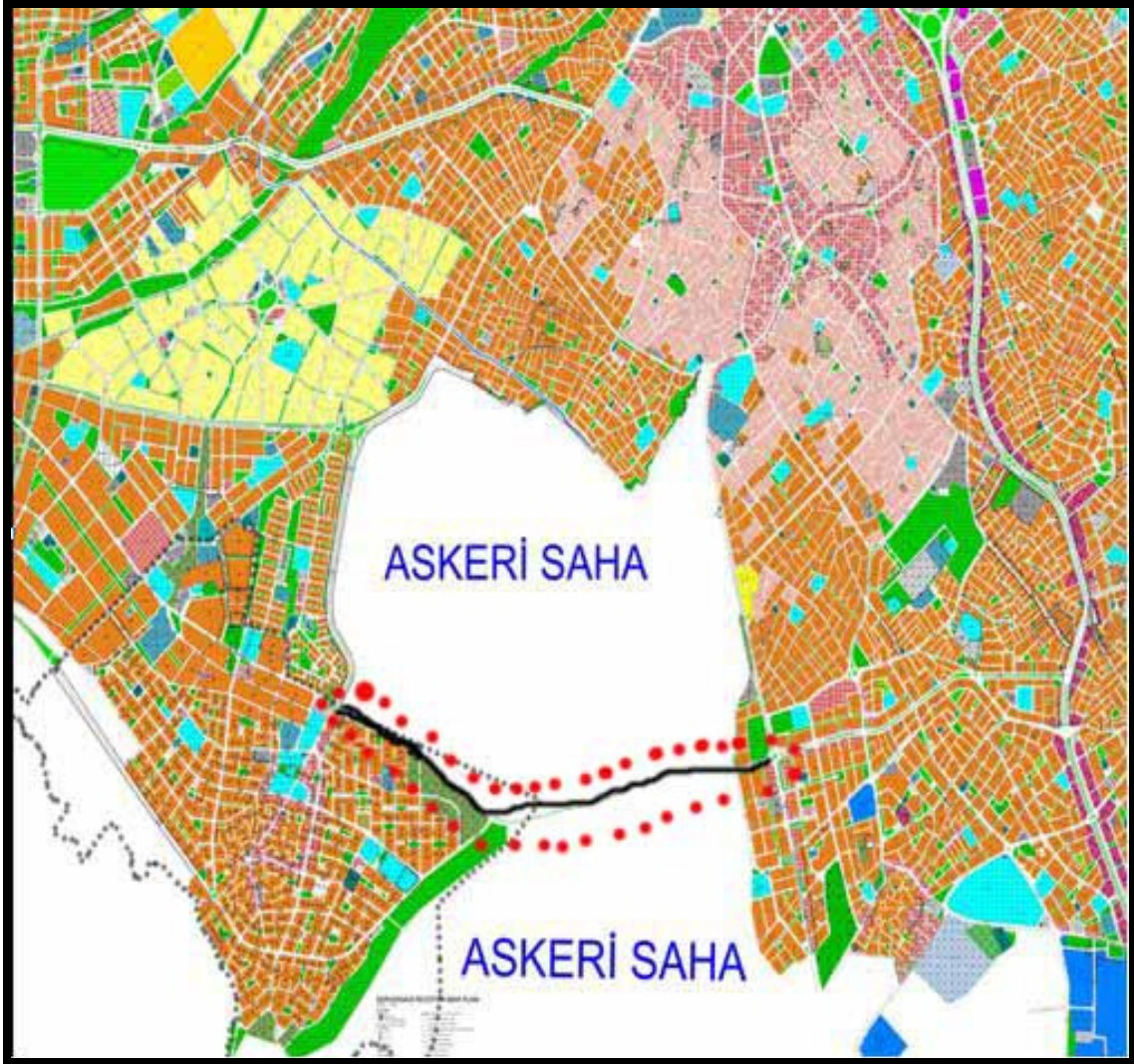
Şekil 10. Denizli Kenti Çevre Düzeni Planı (2007)

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

3.4.5. Kentsel Dönüşüm Gündemi ve Kentsel Projeler

Tanjant Yol Projesi

Denizli'de kentsel proje uygulamalarının başında kentin doğu ve batısındaki konut gelişme alanlarını birbirine bağlayan askeri geçiş yolu projesi gelmektedir (Şekil 11). Tanjant yol niteliğindeki yaklaşık 2,5 kilometrelik askeri geçiş yolu ile kentin batısındaki Servergazi bölgesinin Denizli kent merkezi ile bağlantısı sağlanırken, kent içi ulaşım sistemi kapsamında kent merkezindeki ulaşım yoğunluğunun da önemli oranda azaltıldığı söylenebilir.

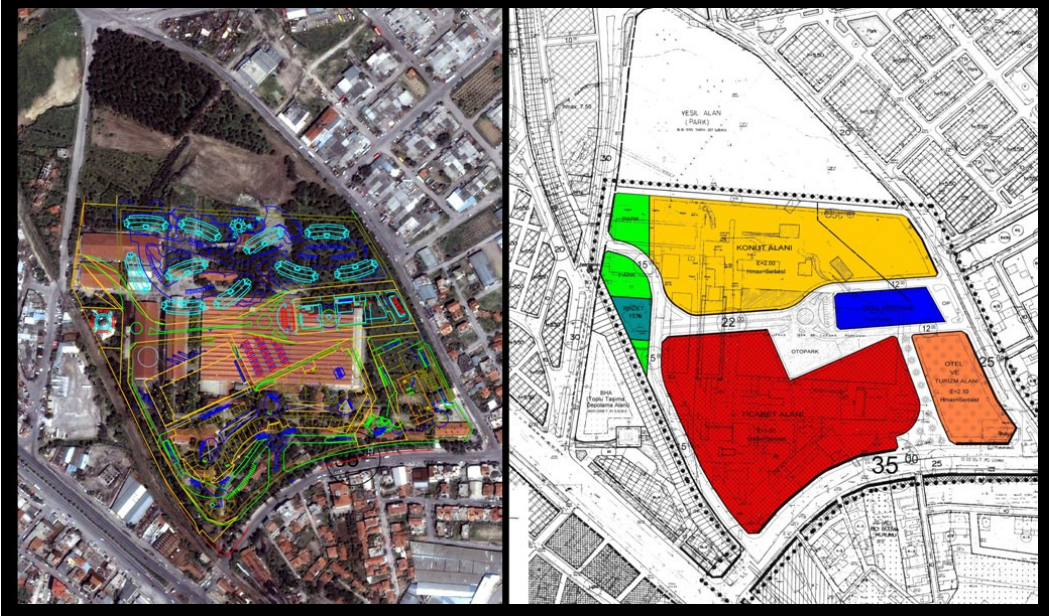

Şekil 11. Askeri Geçiş Yolu İmar Planı

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Sümer Park Projesi

Sümer Park, Denizli kent merkezinde yer alan eski Sümerbank Fabrikası tesis alanı üzerinde tasarlanan, yaklaşık 162.000 m² kapalı alana sahip alışveriş merkezi ve konut alanları odak olmak üzere üretilen kapsamlı bir projedir (**Resim 8 ve Resim 9**).

Resim 8. Sümer Park Projesi Vaziyet ve İmar Planı
Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Resim 9. Sümer Park Projesi (Otel ve Alışveriş Merkezi)
Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Belediye Hizmet Binası ve Yakın Çevresi Kentsel Yenileme Projesi

Denizli Belediyesi tarafından yarışma yoluyla üretilen proje ile kent merkezi gelişme bölgesinde yer alan ve Delikliçınar olarak bilinen kent meydanının yeniden tasarlanması ve yakın çevresinde yer alan köhnemiş konut alanlarından oluşan bölgenin mekânsal ve işlevsel açıdan yeniden kimliklendirilmesi hedeflenmiştir (**Resim 10 ve 11**).

Resim 10. Belediye Hizmet Binası ve Yakın Çevresi (Mevcut Durum)
Kaynak: www.google.map.com

Resim 11. Yeni Belediye Hizmet Binası ve Yakın Çevresi (Vaziyet Planı)
Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

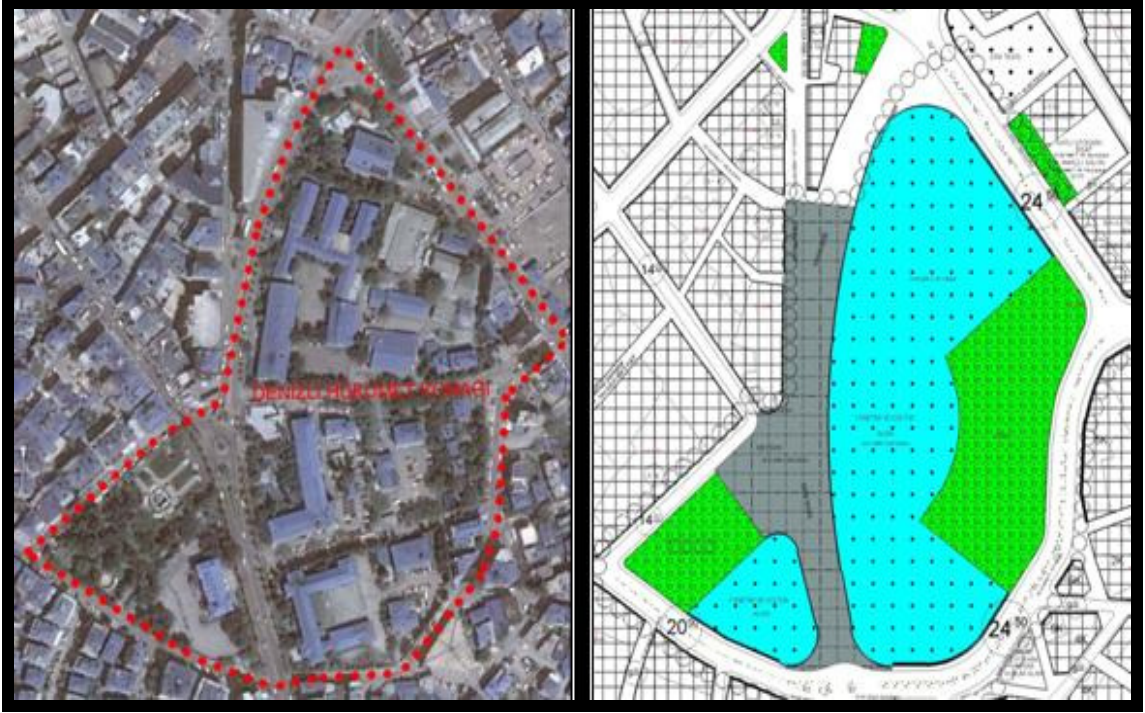
Denizli Hükümet Konağı Yakın Çevresi Kentsel Tasarım Projesi

Denizli Hükümet Konağı Mimari Projesi İle Yakın Çevresi Kentsel Tasarım Projesi, Denizli ve yöresinin mimari, tarihi ve kültürel özelliklerini yansıtan özgün bir hükümet konağı mimari projesi eşliğinde yaklaşık 53.000m² büyüklükteki bir kentsel alanın, çevresindeki odak noktaları dikkate alınarak tasarlanmasını hedeflemektedir. Ulusal katılımlı yarışma yöntemi ile elde edilen projenin amacı, Denizli Hükümet Konağı ve yakın çevresinin gündüz ve gece kullanımını sürdürülebilir kılacak yönetim ve kültür hizmet yapıları ile kent meydanı tasarlanmasıdır (**Resim 12, 13 ve 14**).

Resim 12. Denizli Hükümet Konağı Projesi ve Yakın Çevresi ile İlişkisi

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Resim 13. Denizli Hükümet Konağı Çevresi Uydu Fotoğrafı ve İmar Planı

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Resim 14. Denizli Hükümet Konağı ve Yakın Çevresi Tasarım Projesi

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

AKEVLER Gecekondu Dönüşüm Projesi

AKEVLER Gecekondu Gelişim Projesi, Denizli Belediyesi ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığı arasında imzalanan protokoller ile Denizli kentinin kuzeyinde Denizli–Ankara Karayolu’nun batısında Karşıyaka Mahallesi’nde (Kurudere Mevkii) gecekondu ve kaçak yapılardan oluşan yaklaşık 18 hektarlık alanı kapsamaktadır (**Şekil 12, Resim 15, 16 ve 17**).

AKEVLER Gecekondu Dönüşüm Projesi, gecekondu sahipleri ile yapılan karşılıklı muvafakat/anlaşma yöntemi ile uygulama sürecine dönüşmüştür. Bu proje, yaklaşık 1534 konut birimi, 24 derslikli ilköğretim okulu, ticaret merkezleri, sağlık ocakları, cami, sosyal amaçlı tesisler, aktif ve pasif rekreasyon alanlarından oluşmakta olup üç etap olarak planlanmıştır (**Anonim 2007b**).

Birinci etap, Aktepe Mahallesi, 2390 Sokak ve Çevresini kapsamaktadır. Bu etap, 52, 80, 64 85 ve 432 adet 120 metrekarelik konut birimlerinden oluşan toplam 496 konutu kapsamaktadır. 10.11.2004 tarih 193 sayılı meclis kararıyla gecekondu dönüşüm projelerinin ilk etabı planlanmıştır.2006 yılında inşaata başlanmış 2008 yılında 448 konut tamamlanarak hak sahiplerine teslim edilmiştir.

İkinci etap, Aktepe Mahallesi, 2421/11 Sokak ve Çevresinden oluşmaktadır. Bu etap, 85 ve 120 metrekarelik konut birimlerinden oluşmakta olup 582 konutu kapsamaktadır. 2008 yılında inşaata başlanmış 2009 yılı itibarıyla, 572 konut tamamlanmıştır.

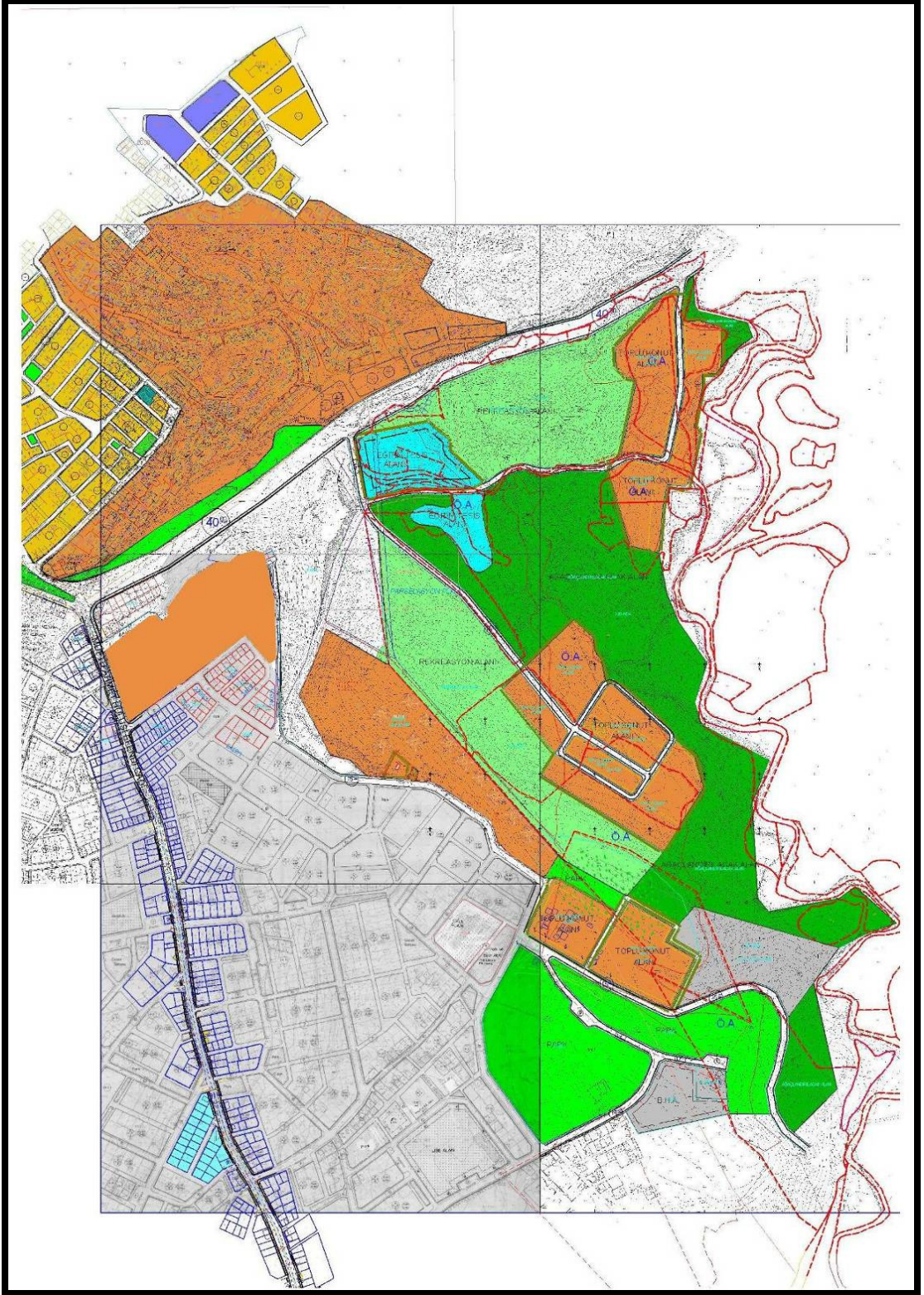
Üçüncü etap ise; Aktepe Mahallesi, 2421/7 Sokak ve Çevresinden (TOKİ Konutları Basın Sitesi) oluşmaktadır. Bu etap, 95 ve 120 metrekarelik konut

birimlerinden oluşan toplam 456 konutu kapsamaktadır. Proje kapsamında, 95 metrekairelik 192 adet konuttan 98 adedi Gazeteciler Cemiyetine tahsis edilmiştir.

Diğer taraftan, özellikle yasadışı konut gelişmelerinin yaşandığı Dokuzkavaklar bölgesinde Denizli Belediyesi ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nın işbirliğinde yürütülen 256 adedi I. Etap ve 192 adedi II. Etap olmak üzere toplam 448 konutluk Toplu Konut Dönüşüm Projesi de 2009 yılı itibarıyla tamamlanmıştır (**Resim 18**).

Kentsel dönüşüm çalışmaları olarak tanımlanabilecek AKEVLER Projesi ve Dokuzkavaklar Toplu Konut Dönüşüm Projeleri ya da kent merkezini odak olan geniş kapsamlı kentsel tasarım projeleri; yerel yönetim ve merkezi yönetim eşgüdümü ile hazırlanan sosyal konut projeleri nitelikleri ile olumlu projeler olarak değerlendirilebilir.

Ancak, önceki bölümlerde açıklandığı üzere, alt ölçekteki uygulama içerikli kentsel projelerin, kent bütünü düzeyinde ele alınarak, kentsel bütün düzeyinde üretilecek mekânsal ve işlevsel gelişme kararları eşliğinde biçimlendirilmesi, planlama pratiğinin ve kent planlama ilkelerinin bir gereği olduğu unutulmamalıdır.

Şekil 12. AKEVLER Projesi (Mevzii İmar Planı)

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Resim 15. AKEVLER Proje Alanı (Mevcut)

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

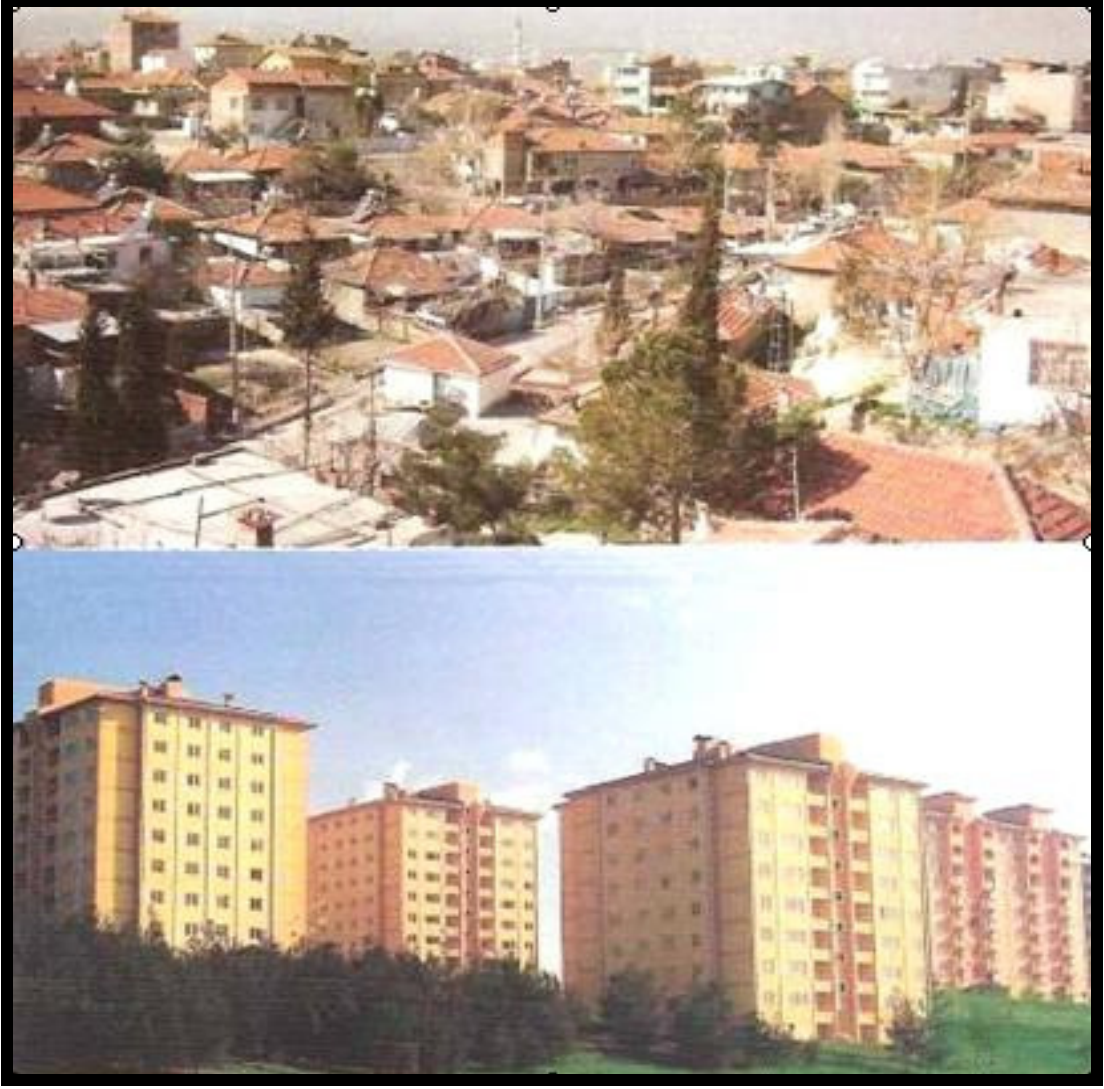
Resim 16. AKEVLER Proje Alanı (Mevcut Durum ve Yeni Durum)

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Resim 17. AKEVLER Projesi (Genel Görünüm)

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Resim 18. Denizli Dokuzkavaklar Dönüşüm Projesi
Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

3.4.4. Koruma Planları

Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi Çevre Düzeni Planı

Denizli kent merkezinin yaklaşık 20 kilometre kuzeybatısında Pamukkale (Ecirli), Akköy, Karahayıt, Develi, Yeniköy yerleşim alanları olmak üzere yaklaşık 66,56 km² alanı kapsayan Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi, özgün tarihi, doğal ve kültürel değerlere sahip bir bölge niteliğinde olup ulusal ve uluslararası düzeyde ziyaretçi yoğunluğuna sahiptir.

Bu nitelikleri açısından özellikle ziyaretçi yoğunluğunun tarihsel, doğal ve kültürel miras değerleri üzerindeki olası etkilerinin ölçülmesi ya da taşıma kapasitesinin belirlenmesi, kültürel miras değerlerinin korunması açısından önemlidir.

Bu çerçevede, Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesinde, özellikle turizm gelişmelerine dayalı olarak artan turizm taleplerinin koruma–kullanma dengesi kapsamında karşılanması, bölgenin doğal, tarihi ve kültürel değerlerden oluşan peyzaj değerlerinin korunması amacıyla 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı hazırlanmıştır (**Şekil 13**).

Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi Nazım İmar Planı

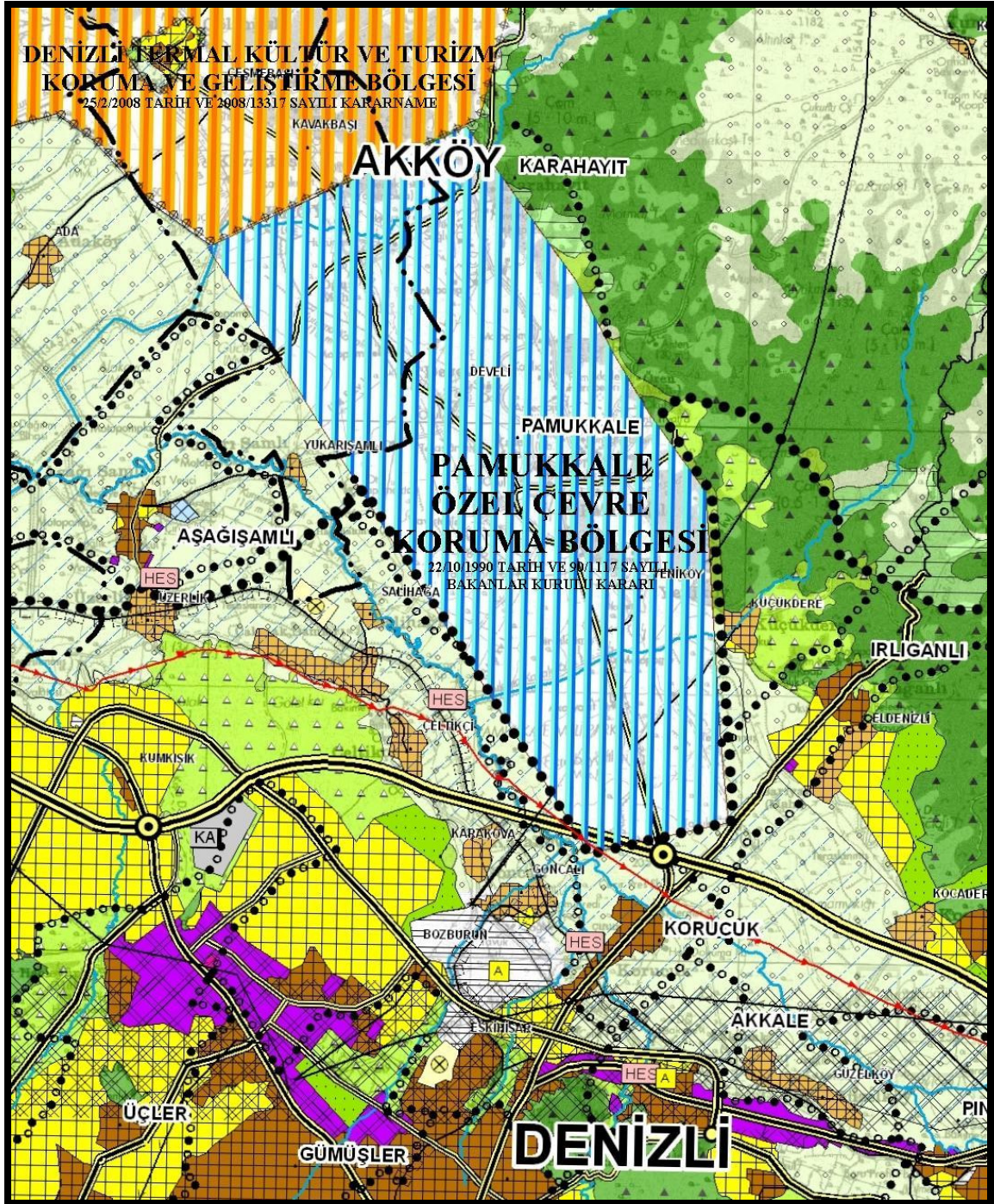
Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi, 1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planının öncelikli hedefinin, turizm yerleşme alanlarının yer seçimi kararlarında tarımsal alanlarının ve kültürel–doğal miras değerlerinin sürdürülebilir korunması olduğu söylenebilir (**Şekil 14**).

Başka bir ifadeyle, Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi Nazım İmar Planının hedefleri, bölgedeki doğal ve tarihi sit alanları ile termal su kaynaklarının sürdürülebilir korunması–geliştirilmesidir (**Anonim 1991**).

Laodikya Koruma Amaçlı İmar Planı

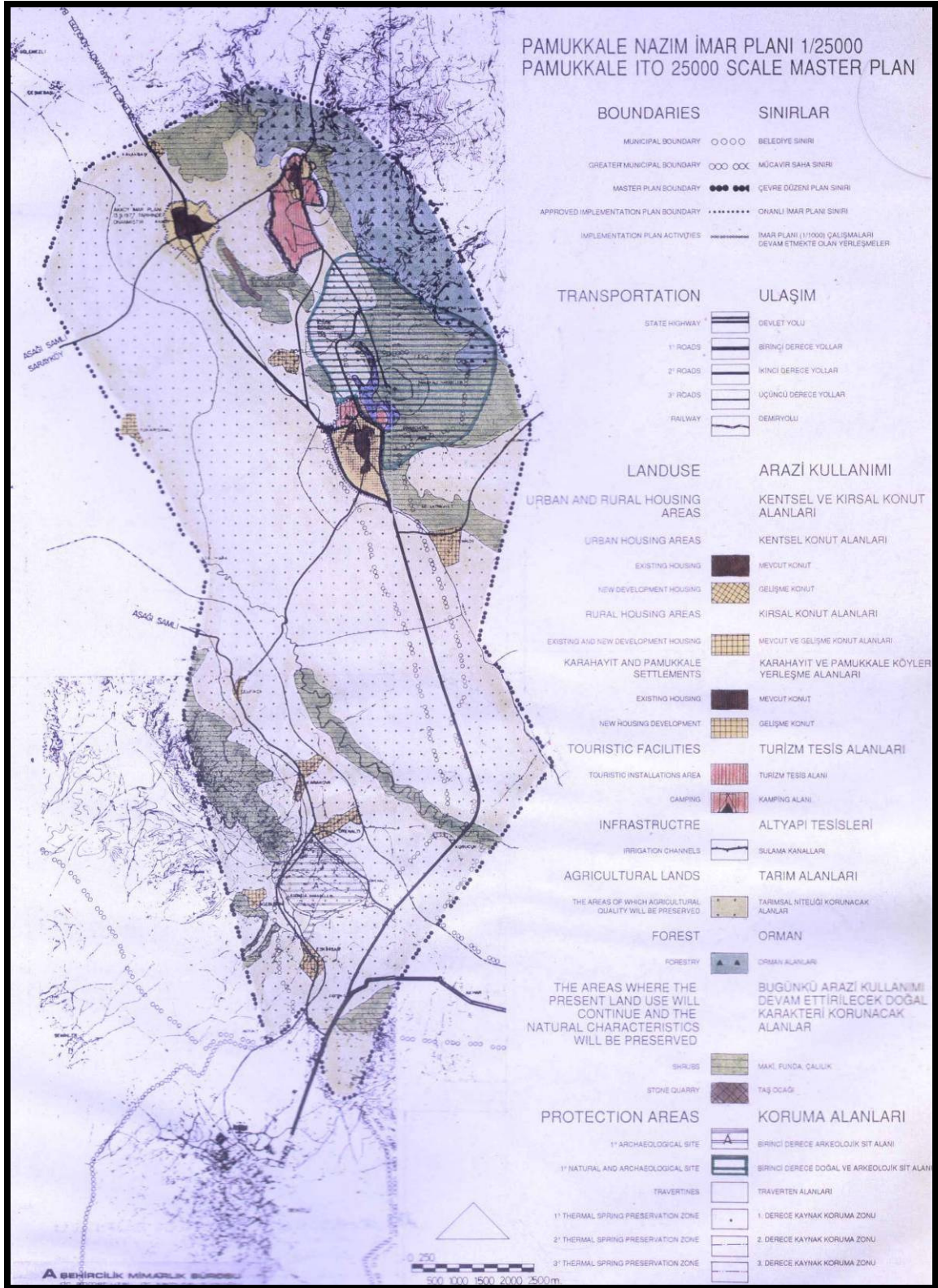
Laodikya (Laodiceia) antik yerleşimi, Arkeolojik Sit Alanı statüsünde olup Denizli kent merkezinin 6 km doğusunda yer almaktadır. Tarihsel gelişim sürecinin açıklandığı bölümde, Türk fethi öncesinde varolan ve Türk fetihleri sürecinde ve sonrasında terkedilen Bizans dönemi kentsel yerleşim alanıdır (**Şekil 15**). Bu açıdan, Denizli kentinin tarihsel gelişim sürecinin anlaşılması ve kültürel geçmişin ya da tarihsel bilgi birikimin tanımlanmasında kaynak alan niteliğindedir. Nitekim sözkonusu alanda, Pamukkale Üniversitesi Fen–Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü arkeolojik kazı çalışmalarını sürdürmektedir.

Aydın Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 09.07.2009 gün ve 2163 no'lu kararıyla onaylanan Laodikya Koruma Amaçlı İmar Planı, antik yerleşim alanı ve yakın etkileşim bölgesinin koruma–kullanma dengesi kapsamında güncel yaşam ile bütünleştirilmesine yönelik hedefleri içermektedir (**Şekil 16**).

Şekil 13. Pamukkale ÖÇK Bölgesi 1/100.000 Çevre Düzeni Planı

Kaynak: Özel Çevre Koruma Müdürlüğü Arşivi

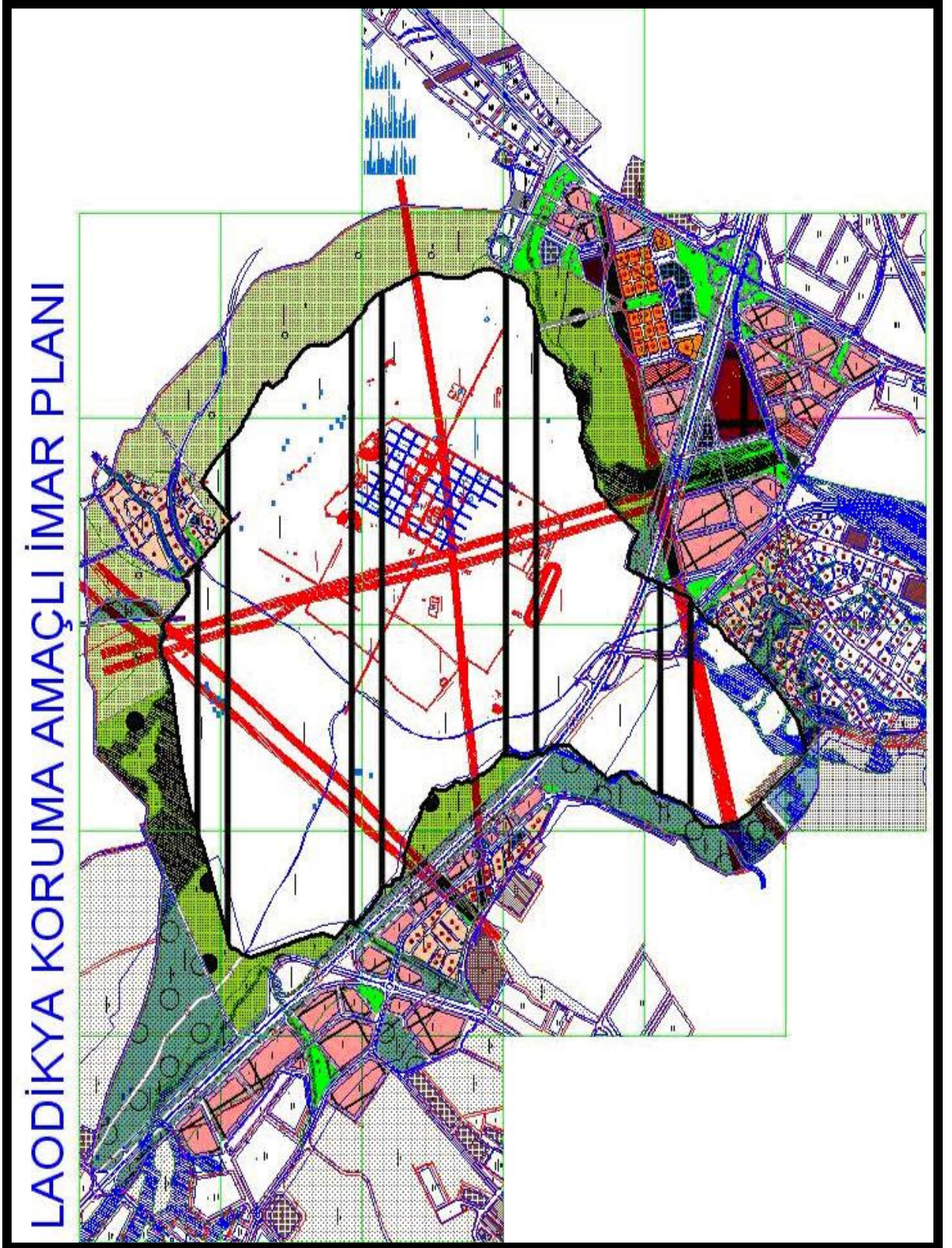
Şekil 14. 1/25.000 ölçekli Pamukkale Nazım İmar Planı

Kaynak: Özel Çevre Koruma Müdürlüğü Arşivi

Şekil 15. Laodikya (Laodiceia) Antik Kenti

Kaynak: www.laodikeia.pau.edu.tr.

Şekil 16. Laodikya 1/1. 000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

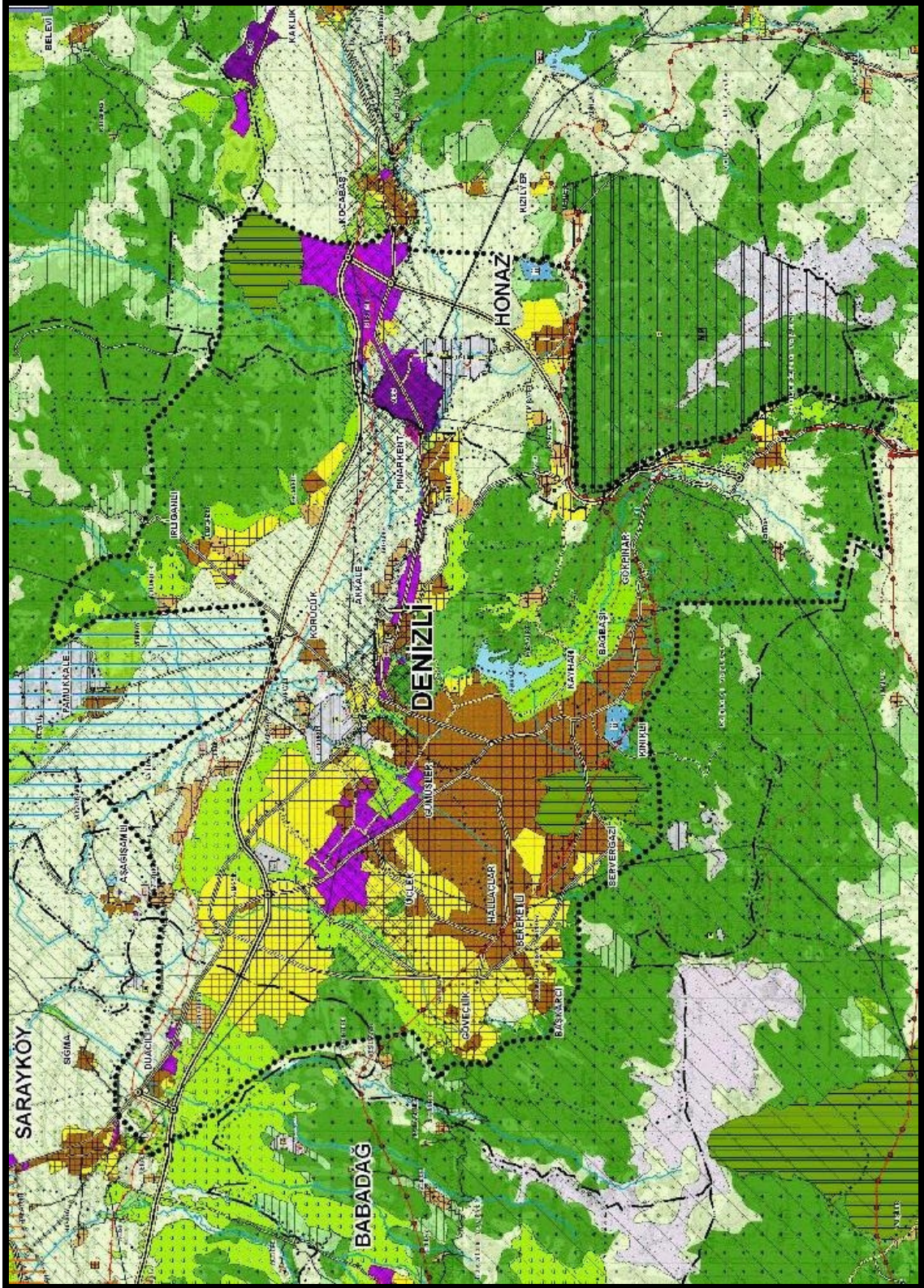
3.4.5. Bölgesel Ölçekli Planlama Çalışmaları

1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planları, 2025 yılı hedef alınarak, planlama bölgeleri bütününde, sürdürülebilir, yaşanabilir bir çevre yaratılmasını; tarımsal, turistik ve tarihsel kimliklerin korunmasını ve Türkiye'nin kalkınma politikaları kapsamında, sektörel gelişme hedeflerine uygun olarak belirlenen planlama ilkeleri doğrultusunda, planlı bir gelişme ve büyümeyi amaçlamaktadır.

Bu hedefler kapsamında, Aydın–Muğla–Denizli illerini kapsayan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı; Çevre ve Orman Bakanlığı'nca hazırlattırılarak, ilgili Bakanlığın 16.04.2007 tarih ve 1481–366 sayılı kararı ile uygun görülmüş ve 17.07.2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir (**Şekil 17**).

Ancak, Aydın–Muğla–Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, 2008/3540 esas no'lu dosya kapsamında idari yargıya konu olmuştur. Dava süreci sonunda, Danıştay Altıncı Dairesi'nin 14.07.2008 tarihi itibarıyla “yürütmeyi durdurma” kararı verilmiştir.

Çevre ve Orman Bakanlığı, idari yargı kararı doğrultusunda dava konusu plan üzerinde gerekli değişiklik–düzeltmeleri tamamlayarak, Çevre Düzeni Planını 25.08.2009 tarihinde onaylanmıştır. Bu süreci takiben, Denizli Belediye Başkanlığı, 2009 yılında onaylanan planın iptali için yeni bir hukuki süreç başlatmıştır. Bugün gelinen noktada, Aydın–Muğla–Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı idari yargı konusudur.

Şekil 17. 1/100.000 ölçekli Aydın-Muğla-Denizli İl Çevre Düzeni Planı

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

4. SONUÇ: SÜREÇ DEĞERLENDİRMESİ

Denizli kentinin planlama deneyimlerini tarihsel süreç eşliğinde harita, plan ve plan raporlarına dayanılarak irdelemeyi hedefleyen bu tez çalışması sonunda ulaşılan bulgular, kırılma noktaları ve gelişme dinamikleri olarak tanımlanan kentsel gelişim sürecini etkileyen unsurlara dayalı olarak dönemlendirilmiş ve süreç değerlendirmesi başlığı altında ayrıntıda yorumlanmıştır.

Bu kapsamda, Denizli kentinin planlama deneyimine yönelik süreç değerlendirmesi, “kırılma noktaları” ve “gelişme dinamikleri” açısından;

– 1960 öncesi dönem,

– 1960–1976 dönemi,

– 1976–1983 dönemi,

– 1983 den bugüne (2010) dek uzanan dönem olmak üzere dört başlık altında ele alınmıştır.

4.1. 1960 Öncesi Dönem

Bu dönemde, Denizli kentine yönelik olarak ilk imar planı hazırlama düşüncesinin gündeme geldiği dönem olması açısından önemlidir. Ancak, 1934 yılında başlayan imar planı çalışmaları, İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile ortaya çıkan yeni ekonomik koşullar kapsamında uygulama olanağı bulamamıştır.

1960 öncesi dönem, Denizli kentinin –tamamen– plansız olarak geliştiği dönemdir. Başka bir ifadeyle, kentsel gelişme süreci ve yapılaşma düzenini bireysel inşaat taleplerinin yönlendirdiği söylenebilir. Bu denetimsiz kentleşme sürecinin bir

sonucu olarak, yol, su ve kanal gibi kentsel altyapı hizmetlerinden yoksunluk en önemli sorun olarak belirmiştir.

Ancak, plansız gelişmenin etkileri sadece denetimsiz kentsel gelişme biçiminde olmamış, kentin tarihsel ve kültürel miras değerleri açısından da –geriye dönülmez– önemli sorunları ortaya çıkarmıştır. Nitekim gerek Koruma Mevzuatının kurumsallaşma sürecinde olması ve yasal–hukuksal düzenleme eksiklikleri gerekse bireysel yapılaşma talepleri ile Denizli tarihi kent merkezi niteliğindeki Kaleiçi–Bayramyeri bölgesinin özgün mekânsal ve işlevsel karakteristikleri yitirilmiştir.

Özetle, Denizli kenti imar planı hazırlanmasına yönelik girişimin ekonomik yetersizlikler nedeniyle gerçekleştirilememiş olması, kentin mekânsal gelişim süreci açısından kırılma noktası, kentsel gelişmeyi yönlendiren temel dinamik ise bireysel yapılaşma talepleri olarak belirlenmiştir.

4.2. 1960–1976 Dönemi

Denizli kentinin kentsel gelişim sürecinde ilk kapsamlı planlama faaliyetinin gerçekleştirildiği dönemdir. Bu plan faaliyetleri Nazım İmar Planı ve Uygulama İmar Planlarının hazırlanmasını içermektedir. Bu planlar ile belirlenen alan kullanım kararları, özellikle Denizli kent merkezinin mekânsal ve işlevsel gelişim sürecinin yönlendirilmesinde etkili olmuştur. Dolayısıyla, Nazım İmar planı, kentin mekânsal ve işlevsel gelişim süreci açısından önemli bir kırılma noktası olmasının yanı sıra kentsel gelişme sürecini yönlendiren temel dinamik niteliğindedir.

Ancak, gerek 1960 tarihli Nazım İmar Planı kararları ve kestirim hedeflerinin, kentsel gelişme sürecinin hızlı dinamikleri etkisinde aşılması gerekse 1976 yılındaki

deprem felaketi, Denizli kentinin mekânsal ve işlevsel gelişim süreci üzerinde beklenmedik gelişmelere neden olmuştur.

4.3. 1976–1983 Dönemi

Bu dönem 1976 yılında meydana gelen ve önemli oranda yıkıma neden olan deprem sonrasında planlama faaliyetlerini kapsamaktadır. Bu açıdan, 1976 depreminin Denizli kentinin mekânsal gelişim sürecinde önemli bir kırılma noktası olduğu söylenebilir.

Bu dönemde, deprem mağdurlarının konut gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik olarak hazırlanan Afet Evleri Mevzii İmar Planı ile yeni konut gelişme alanlarına yönelik ilave imar planları, kentsel gelişme sürecini yönlendiren önemli planlama faaliyetleridir.

Diğer yandan, Çamlık, İstiklal Karşıyaka, Dokuzkavaklar, Yenimahalle ve Deliktaş mahalleri ile Sümerbank çevresi ve Esnaf Sitesi için mevzi ya da ıslah planları niteliğinde parçacıl planlar yapıldığı görülmektedir. Bu planlar; mevcut 1960 tarihli kent bütününe dönük imar planlarının kentsel gelişme sürecine koşut olarak yenilememesi ve kentsel gelişme eğilim ve talepleri karşısında yetersiz kalmasına dayanan bütüncül olmayan ve geçici çözüm arayışları olarak değerlendirilmektedir.

Özetlenirse, 1960–1976 döneminde kentsel gelişme süreci açısından kırılma noktası 1976 tarihli deprem felaketi ile 1967 tarihli Nazım İmar Planı'nın mekânsal gelişme talepleri ve nüfus kestirimleri açısından yetersiz kalmasıdır. Bu çerçevede, kentsel gelişmeyi yönlendiren temel dinamikler, deprem sonrası Afet Evleri Bölgesi planlama çalışması ve ilave imar planlarıdır.

4.4. 1984 den Bugüne (2010)

Denizli kenti, 1983 sonrasındaki liberal ekonomi politikaları kapsamında verilen kredi teşviklerinin etkisinde gerçekleşen hızlı sanayileşmeye dayanan aşırı nüfus artışı– göç ve hızlı kentleşme sürecine maruz kalmıştır. Nitekim Denizli kentinin mekânsal yapısına eklenen kaçak yapılaşma ve gecekondu alanlarının oluşumu bu döneme tarihlenmektedir.

Bu dönemde, özellikle dış göç olgusu ile yetersiz kalan mevcut imar planlarının yenilenmesine dönük bütüncül planlama çalışmaları başlamıştır. Bu kapsamda, 2010 yılı itibarıyla geçerli olan kent bütününe yönelik nazım imar planı hazırlama çalışmaları başlamıştır.

Ancak, sanayileşme ve turizm potansiyellerine koşut olarak özellikle hizmet sektöründeki gelişme talepleri ile gerek kentsel merkez alanı gerekse kent çeperlerindeki alanlarda ortaya çıkan mekânsal gereksinimlerin, gerek yatırım gerekse denetim olanakları açısından Denizli Belediyesi hizmet kapasitesini aşması üzerine birtakım yeni yerel örgütlenmelerin kurulması gündeme gelmiştir. Bu gelişmelerin sonucu olarak, Denizli Belediyesi belediye sınırlarını çevreleyen kentleşme sürecindeki kırsal yerleşmeler belde belediyesi statüsü kazanmıştır.

Ancak, bu yerel örgütlenme sürecinin, çözüm sunmaktan çok planlama sürecinde gerek hukuksal–yönetimsel gerekse uygulama açısından yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olduğu söylenebilir. Özellikle, Denizli Belediyesi'nin kent bütününe yönelik hazırladığı ve yürürlükte olan mevcut imar planlarından sonra kurulan Belediyelerin, kendi yetki sınırlarında yaptıkları planların, üst ölçekli plana uygun olmaması, kentsel gelişme sürecinde ana kent niteliğindeki Denizli kenti ile yakın çevresi arasında planlama açısından olumsuz gelişmelere neden olmuştur.

Bu olumsuz gelişmeler, ilgili belediyelerin hazırladığı planların sıklıkla idari yargıya konu olması biçiminde gerçekleşmiştir. Bu çözümsüzlük süreci, Denizli Belediyesi'nin mevcut çevre düzeni planını yenilenmesi ile sonlanmıştır. Yerel yönetim yapılanması bakımından Denizli Belediyesinin civarında pek çok belediye ve köy tüzelkişileri bulunmaktadır. Bu idari açıdan parçalı yapılanma; kentsel hizmetlerin bütünsel planlar çerçevesinde ve eşgüdümlü olarak yürütülmesini engellemekte, özellikle kent planlaması düzeyinde sosyal ve teknik altyapı donanımlar bakımından aynı alan içinde birbiriyle çelişkili uygulamalar ortaya çıkarmaktadır. Bu durum, hem hizmet verenleri, hem de hizmetten yararlananları sıkıntıya düşürmekte, kamusal kaynakların kamu yararının tersine ve akılcı olmayan alanlarda kullanılarak heba olmasına yol açmaktadır.

Yukarıda açıklanan sorunların giderilmesine yönelik olarak, bazı belediye ve köylerin Denizli Belediyesi'ne katılmasına ilişkin olarak 5026 sayılı Kanun çıkarılmıştır. Ancak, Cumhurbaşkanlığı Makamınca 5026 sayılı Kanun gerekçesi haklı bulunsa da yasanın geçici 3. maddesinin Anayasanın 67.maddesi ile bağdaşmadığı gerekçesi ile tekrar incelenmesi için 30.12.2003 tarihinde geri iade edilmiştir.

Bu noktada, **5393 Sayılı Belediye Kanununun 11. maddesinin** açıklanması yerinde olacaktır:

“...Meskûn sahası, bağlı olduğu il veya ilçe belediyesi ile nüfusu 50.000 ve üzerinde olan bir belediyenin sınırına, 5.000 metreden daha yakın duruma gelen belediye ve köylerin tüzel kişiliği; genel imar düzeni veya temel alt yapı hizmetlerinin gerekli kılması durumunda, Danıştay'ın görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine müşterek kararname ile kaldırılarak bu belediyeye katılır. Tüzel kişiliği kaldırılan belediyenin mahalleleri, katıldıkları belediyenin mahalleleri hâline gelir.

Tüzel kişiliği kaldırılan belediye ile köylerin taşınır ve taşınmaz mal, hak, alacak ve borçları katıldıkları belediyeye intikal eder...” biçimindedir.

Bu kapsamda, Denizli Belediyesi'nin **07.04.2006** tarih ve **232** sayılı Meclis Kararı ile 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 11.maddesi ve İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün 865–80970 sayı ve 2005/36 no'lu genelgesi gereğince; Akkale, Bereketli, Gümüşler, Kayhan, Kınıklı, Servergazi, Hallaçlar, Üçler, Korucuk, Bağbaşı, Başkarcı, Gökınar, Göveçlik, olmak üzere 13 Belediye ile Bozburun, Eskihisar, Goncalı, Hisar, Kadılar, Karakurt, Saruhan, Şirinköy, Yiğenağa (Güzelköy), Karakova olmak üzere 10 köyün Denizli Belediyesi belediye sınırına katılması uygun görülerek, ilgili Meclis Kararı Danıştay'a gönderilmiştir.

12.08.2006 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 2006/8352 sayılı sınır tespit kararı ile Denizli İli Merkez İlçe'ye bağlı Akkale, Bereketli, Gümüşler, Kayhan, Kınıklı, Servergazi, Hallaçlar, Üçler, Korucuk, Bağbaşı, Başkarcı, Gökınar ve Göveçlik Belediyeleri ile Bozburun, Eskihisar, Goncalı, Hisar, Kadılar, Karakurt, Saruhan, Şirinköy, Güzelköy (Yiğenağa) ve Karakova köylerinin tüzel kişilikleri feshedilerek Denizli Belediyesi sınırları içerisine katılması 5393 sayılı Belediye Kanununun 11. maddesi uyarınca uygun görülmüştür.

Ancak, Danıştay 8. Daire tarafından 2006/5249 esas, 2008/3543 no'lu kararı ile Başkarcı Belediyesi'nin Denizli Belediyesi'ne bağlanmasına ilişkin kısmının iptaline karar verilmiştir.

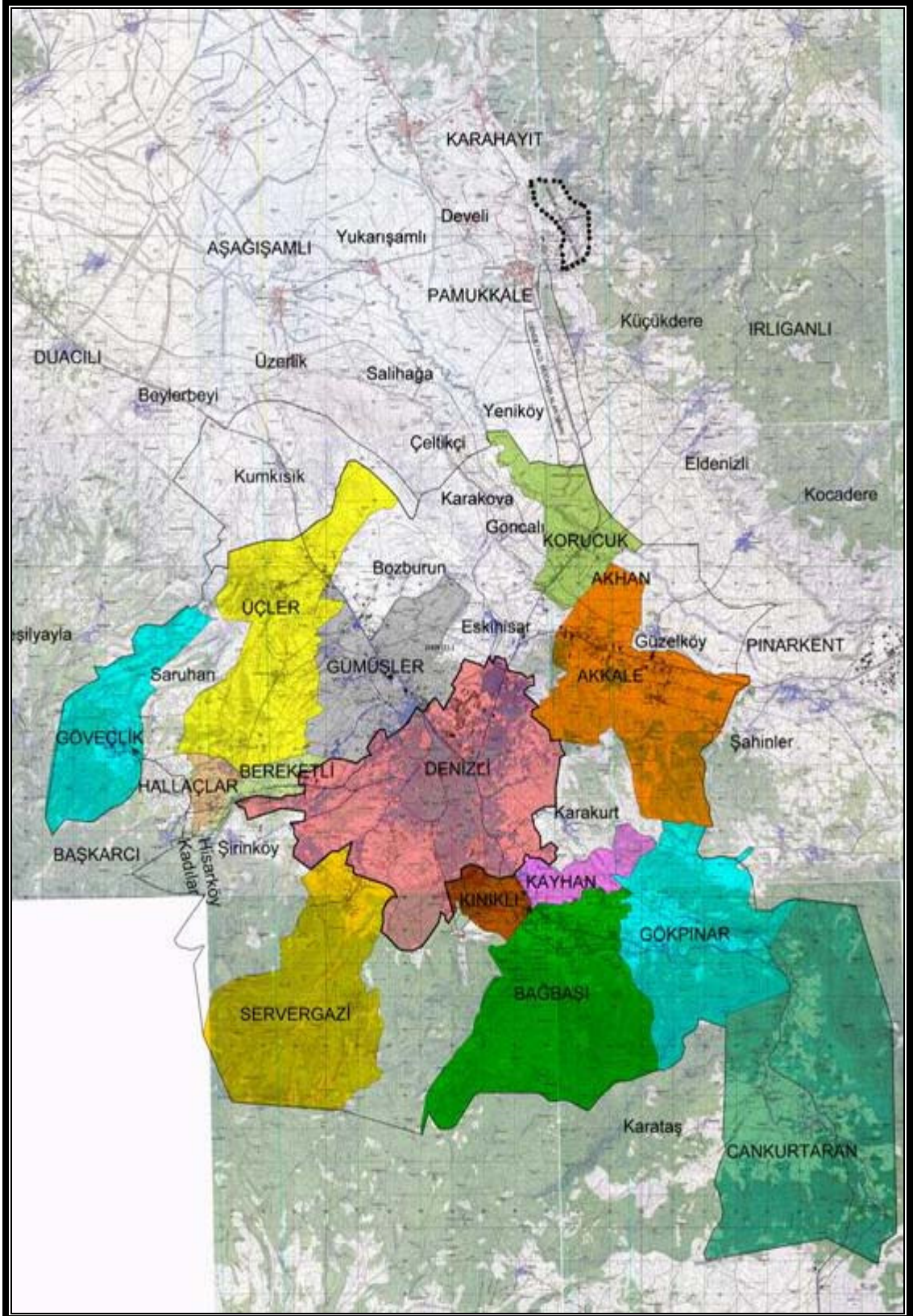
Diğer taraftan, 5747 sayılı Kanun kapsamında köy statüsüne dönüştürülen Cankurtaran Belediyesi'nin ise Denizli Belediyesi'ne katılma talebi, Cankurtaran Belediyesi'nin 01.05.2008 tarih ve 19 sayılı Belediye Meclis Kararı ile uygun görülmüş, takiben Denizli Belediyesi'nin 10.06.2008 tarih ve 290 sayılı Meclis Kararı ve Denizli

Valiliği İl Mahalli İdareler Müdürlüğü'nün 04.07.2008 tarih ve 1578 sayılı yazısı ile olumlu görülmüştür.

2009 yerel seçimleri sonrasında, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 11. maddesi uyarınca 13 belde belediye ve 10 köy Denizli Belediyesi'ne bağlanmıştır (**Şekil 18**). Bu süreçte, Denizli Belediyesi'ne bağlanan beldelerin mevcut imar planlarının Denizli kent bütünü imar planları ile bütünleştirilmesine yönelik planlama–uygulama çalışmaları devam etmektedir.

Görüldüğü gibi, sürekli idari yargıya konu edilen yerel yönetimlerdeki idari bölünmüşlük, gerek ilgili Mevzuatın uygulama sürecindeki eksiklikler gerekse yerel dinamiklerin etkisi altında çözümsüzlüğünü sürdürmektedir. Bu süreç, **5393 Sayılı Belediye Kanunu, 11. maddesine** istinaden **12.08.2006** tarih ve **26257** sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan “**Sınır Tespit Kararı**” daha önce kurulmuş çevre belde belediyelerinin kapatılması, Denizli kent bütününe çevre beldeler ile birlikte ele alan çevre düzeni planı revizyon sürecini –yeniden– gündeme getirmiştir.

2010 yılı itibarıyla, Denizli Belediyesi sınırları içinde kalan ve Denizli Belediyesi'ne katılan belde belediyelerinin varolan imar planları ile Denizli kent bütünü imar planları arasında eşgüdüm sağlanmasına yönelik revizyon çalışmaları başlamıştır. Diğer taraftan, özellikle 2007 yılından itibaren yoğunluk kazanan mevzii imar planları niteliğindeki parçalı toplu konut üretimine dönük kentsel dönüşüm uygulamalarının, yenilenen 2007 tarihli İl Çevre Düzeni Planı ile çevre koruma Bölgeleri ve Koruma Alanlarına yönelik diğer özel planlar arasındaki mekânsal–işlevsel bütünlüğünün nasıl sağlanacağı sorgulanmaya açıktır.

Şekil 18. Denizli Belediyesine Bağlanan Belde Belediyeleri

Kaynak: Denizli Belediyesi Arşivi

Özetlenirse; 1983 sonrası dönemde kentsel gelişim süreci açısından kırılma noktası, 1984 tarihli çevre düzeni planının hazırlanması, idari yargıya konu olması, iptali ve yeniden revizyonu, takiben 1994 yılında kurulan yakın çevre belde belediyelerinin ortaya çıkardığı idari bölünmüşlük ve planlar arası eşgüdumsuzluk, sonrasında ise gerçekleştirilen yasal düzenlemeler ile belde belediyelerinin yeniden Denizli Belediyesi'ne bağlanması süreçlerinden oluşan ve halen devam eden bürokratik ve hukuksal sorunsal ya da çözümsüzlük olarak değerlendirilmektedir.

Bu dönemde kentsel gelişmeyi yönlendiren temel dinamik ise, hızlı sanayileşme ve kentleşme eğilimleri olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle hızlı sanayileşmeye koşut olarak gerçekleşen plansız yapılaşma eğilimleri ile ortaya çıkan plansız–yasa dışı konut alanlarına yönelik olarak yerel yönetim–merkezi yönetim işbirliği eşgüdümünde örgütlenen kentsel yenileme–dönüşüm projeleri ile kent merkezini yenileme amaçlı kentsel tasarım projeleri, Denizli kentinin özellikle planlı gelişme sürecini biçimlendiren–yönlendiren diğer temel dinamikler olduğu söylenebilir.

5. KAYNAKLAR

AKÇA, FA. (1937). Laodikya (Laodiceia): Yunanlılardan Selçukluların İnkırazına Kadar, Denizli.

AKÇA, FA. (1945). Küçük Denizli Tarihi; Yunanlılardan, Osmanlılara (1434 M.–832 H.) Kadar, Salih Kitapçioğlu Basımevi, Denizli.

ANONİM (1926). 1/200 Ölçekli Denizli (Kaleiçi) Haritası, Denizli Belediyesi İmar Müdürlüğü Arşivi, Denizli.

ANONİM (1967). Denizli Kent Bütünü Nazım İmar Planı Analitik Etüt Raporu, İller Bankası Arşivi, Ankara.

ANONİM (1973). Denizli İl Yıllığı, Denizli Valiliği Yayınları, Denizli.

ANONİM (1983). “Denizli Kenti İmar Planları”, Denizli maddesi, Yurt Ansiklopedisi, C.3, s.2177–2178, Yurt Yayınları, İstanbul.

ANONİM (1983a). “Seyahatnamelerde Denizli”, Denizli maddesi, Yurt Ansiklopedisi, C.3, s.2146–2147, Yurt Yayınları, İstanbul.

ANONİM (1988). Belediye Meclis Kararı, 29.06.1988 tarih ve 158 sayılı Denizli Belediyesi Meclis Kararı, Denizli Belediyesi Arşivi, Denizli.

ANONİM (1991). KTVK Kurulu Kararı, 24.07.1991 tarih ve 2090 sayılı İzmir II. Numaralı KTVK Kurulu Kararı, İzmir KTVK Kurulu Arşivi, İzmir.

ANONİM (1991). 1/25.000 Ölçekli Pamukkale Nazım İmar Planı, Uluslararası Pamukkale Çalışma Grubu Toplantısı, Basılmamış Toplantı Bildirileri, Denizli.

ANONİM (2000). Belediye Meclis Kararı, 21.06.2000 tarih ve 64 sayılı Denizli Belediyesi Meclis Kararı, Denizli Belediyesi Arşivi, Denizli.

ANONİM (2007). Belediye Meclis Kararı, 08.05.2007 tarih ve 234 sayılı Denizli Belediye Meclis kararı, Denizli Belediyesi Arşivi, Denizli.

ANONİM (2007a). İl Genel Meclisi Kararı, 08.05.2007 tarih ve 102 sayılı İl Genel Meclisi Kararı, Denizli Belediyesi Arşivi, Denizli.

ANONİM (2007b). *AKEVLER Gecekondu Dönüştürme Projesi Raporu*, Denizli Belediyesi–TOKİ Ortaklığı, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Ankara.

ATEŞ, T. ve KOZAK, A. (tarihsiz). *1/1.000 Ölçekli Denizli Kenti Mevzii İmar Planı Açıklama Raporu*, İller Bankası Genel Müdürlüğü Arşivi, Ankara.

ATEŞ, T. ve KOZAK, A. (tarihsiz). *Denizli Küçük Sanayi Sitesi Mevzii İmar Planı Açıklama Notu*, Denizli Belediyesi Arşivi, Denizli.

BAYKARA, T. (1969). *Denizli Tarihi; II. Kısım (1070–1429)*, İstanbul.

COŞKUN, T. (2007). *Cumhuriyet Dönemi Denizli'nin İdari Tarihi (1923-1973)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Denizli.

DARIVERENLİ, AU. (1943). *Denizli Çarşısı*, İnanç Kültür Dergisi, S.72–77, s.5–6.

DE PLANHOL, X. (1969). “Le Cadre Géographique: Le Pays de Laodicée-Denizli (De Laodicée A Denizli)”, *Laodicée Du Lycos : Le Nymphée, Campagnes (1961-1963)*, Jean Des GAGNIERS–Pierre DEVAMBEZ–Lilly KAHIL–René GINOUVES (eds.), 6, 391-413, Les Presses De L’universite, Québec.

EFE, M. (1997). *Türkiye’de Yapılan İmar Planı Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Denizli Kenti Örneği*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Anabilim Dalı, Konya.

ERDEM, R., MEŞHUR, MÇ. ve SAĞ, MA. (2008). “Planlama ve Yetki Sınırı İnkileminde Bir Plan: Denizli Kenti Çevre Düzeni Planı”, *SÜ. MMF Dergisi*, 23(3), s.1–14.

ERGİN, ON. (1939). *Türk Şehirlerinde İmarat Sistemi*, Maarif Yayınları, Ankara.

FOSS, C. (1977). “Archaeology and the Twenty Cities of Byzantine Asia”, *American Journal of Archaeology*, S.81 (4), s.469–486.

GÖKÇE, T. (2000). *XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Lazikiyye (Denizli) Kazası*, TTK Yayınları, Ankara.

IBN BATTUTA (1971). *Seyahatname*, İsmet Parmaksız (çev.), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.

İNCEOĞLU, N. (1989). “Denizli Evleri ve Kent Dokusu”, *Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu (27–30 Eylül 1988)*, s.292–294, Denizli Valiliği Yayınları, Denizli.

KARADAVUT, E. (2008). *İmar Planı Değişikliklerinin Plan Bütünlüğüne Etkilerinin İncelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Anabilim Dalı, Samsun.

KARAPINAR, Y.E. (1991). *Planlama Sürecinde Sivas’ın Kentleşmesi ve Kent Formu*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü , İstanbul.

KHONIATES, N. (1995). *Historia (Ioannes ve Manuel Kommenos Devirleri)*, Fikret İŞILTAN (çev.), TTK Yayınları, Ankara.

KOZAK, A. (1979). *Denizli Depremi ve Planlama Sürecine Etkileri*, Basılmamış Araştırma, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ankara.

ÖZGÜR, H. ve YAVUZÇEHRE, PS. (2008). “Denizli Tarihi Bayramyeri–Kaleiçi Ticaret-Zanaat Semtinin Dönüşümü: Paydaşlar ve Projeler”, *Rakipler ve Rehavet, Söylemler ve Sonuçlar*, 32. Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu (6–8 Kasım 2008), MSÜ–TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, İstanbul.

RAMSAY, WM. (1960). *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası*, Mihri PEKTAŞ (çev.), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.

SÖNMEZ, Z. (2000). “Anadolu Selçuklularında Atabeylik; Atabey Eseddin Ayas ve 13. Yüzyıl Mimarisine Katkıları”, *Prof. Dr. Emin Bilgiç Hatıra Kitabı*, s.169–177, İslâm Tarih, Sanat ve Kültürünü Araştırma Vakfı Yayınları, İstanbul.

STRABON (2005). *Geographica: Antik Anadolu Coğrafyası*, kitap: XII–XIII–XIV, Adnan PEKMAN (çev.), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

TANKUT, G. (1973). “Osmanlı Şehrinde Ticarî Fonksiyonların Mekânsal Dağılımı”, *IV. Türk Tarih Kongresi (25–29 Eylül 1970)*, C.2, s.773–779, TTK Yayınları, Ankara.

TAŞCI, L. (1996). *Elazığ İli Kent Planlaması ve İmar Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği Ana Bilim Dalı, Elazığ.

TANYELİ, U. (1990). “11.-15. Yüzyıllar Denizli Kentinin Yapısal Evrimi”, *Tarih ve Toplum Dergisi*, S.82, s.40–43.

UZUNÇARŞILI, İH. (1929). *Afyon Karahisar, Sandıklı, Bolvadin, Çay, İshaklı, Manisa, Birgi, Muğla, Milas, Peçin, Denizli, Isparta, Atabey ve Eğirdir'deki Kitabeler ve Sahip, Saruhan, Aydın, Mentese, İnanç, Hamit Oğulları Hakkında Malûmat*, Mâarif Vekâleti Yayınları, İstanbul.

YENİCE, M.S. (2005). *Kentsel Planlama Sürecinde Konya Kent Formunun Gelişimi Üzerine Bir Araştırma*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Konya.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Hasan Tuğrul ÖZKAN
Uyruğu : T.C
Doğum Yeri ve Tarihi : Denizli
Telefon : 533 713 47 17
Faks :
e-mail : htozkan20@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Adı, İlçe, İl	Bitirme Yılı
Lise	: Cumhuriyet Lisesi DENİZLİ	1995
Üniversite	: Selçuk Üniversitesi KONYA	2001

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2004-2009	Denizli Gümüşler Belediyesi	Şehir Plancısı
2009- günümüze	Denizli Belediyesi	Şehir Plancısı